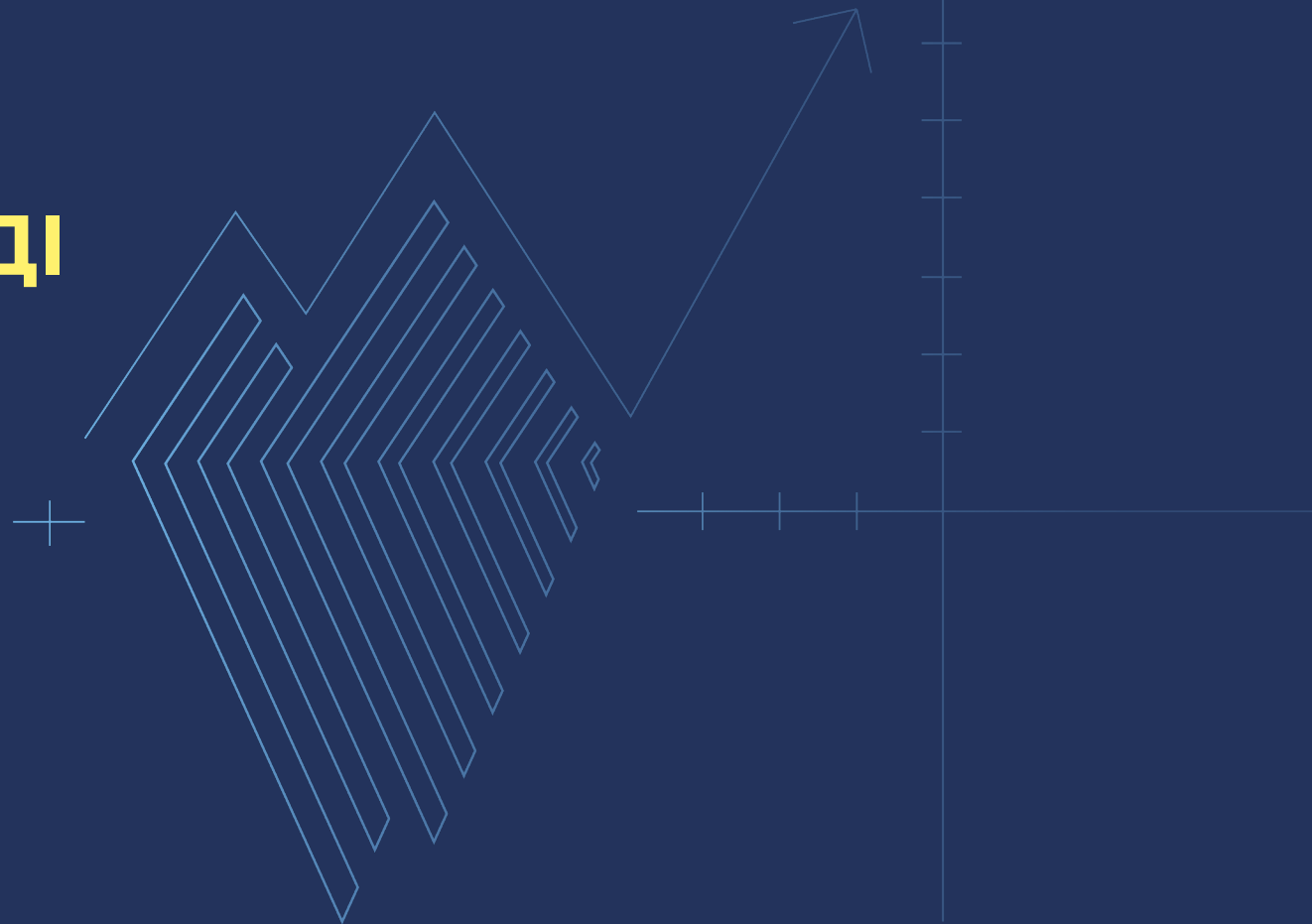

ПОРІВНЯЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

СТАВЛЕННЯ **МОЛОДІ** ДО ВЛАСНОГО БІЗНЕСУ: УКРАЇНА ТА ЄС

RATING LAB
СЕРПЕНЬ 2023

МЕТОДОЛОГІЯ: опитування в ЄС

- • • ✓ Опитування проведено **Eurobarometer**. Опитування здійснено на замовлення Європейської Комісії, Генерального директорату із питань зайнятості, соціальних питань та інклюзії.
- • • ✓ **Аудиторія**: молоді громадяни ЄС віком 15-30 років, покриття 27 країн Європейського союзу (EU27). Дані опитування зважені відповідно до відомої частки населення. Середні показники для ЄС-27 зважені відповідно до чисельності населення у віці 15-30 років у кожній країні-члені ЄС.
- • • ✓ **Вибіркова сукупність**: 25 992 респондентів. Розмір вибірки для кожної країни: 500 у Люксембурзі, Кіпрі, Мальті та 1000 у всіх інших країнах
- • • ✓ **Метод опитування**: CAWI (Computer Assisted Web Interviewing — онлайн-інтерв'ю з використанням комп'ютера) із використанням панелі Ipsos та мережі їх партнерів.
- • • ✓ **Терміни проведення**: 10 - 20 жовтня, 2022.

МЕТОДОЛОГІЯ: опитування в Україні

- • • ✓ **Аудиторія:** молодь України віком 15-30 років в усіх областях, крім тимчасово окупованих територій Криму та Донбасу, а також територій, де на момент опитування відсутній Інтернет-доступ. Результати зважені з використанням актуальних даних Державної служби статистики України
- • • ✓ **Вибірка** репрезентативна за віком, статтю і типом поселення
- • • ✓ **Вибіркова сукупність:** 900 респондентів
- • • ✓ Дослідження проведене лабораторією Rating Lab. Опитування для дослідження в Україні провела Соціологічна група Рейтинг на платформі Rating Online.
- • • ✓ **Метод опитування:** CAWI (Computer Assisted Web Interviewing) здійснено на основі комбінованої випадкової вибірки номерів мобільних телефонів з використанням Big Data Kyivstar, Vodafone, та месенджерів.
- • • ✓ **Помилка** репрезентативності дослідження з довірчою імовірністю 0,95: не більше 3,5%
- • • ✓ **Терміни проведення:** 20 - 25 травня, 2023

Над дослідженням працювали:

Маріанна Ткалич,
докторка психологічних наук, професорка, засновниця і директорка Rating Lab

Тетяна Скрипченко,
Старша аналітикиня Соціологічної групи Рейтинг. Заступниця директора Rating Online

Ганна Чатченко,
Психологиня, гештальттерапевтка, магістр психології, експертка Rating Lab

ABOUT THE LABORATORY

Маріанна Ткалич,
докторка психологічних наук,
професорка, засновниця і
директорка Rating Lab
tkalych@ratinggroup.ua

Дослідницька лабораторія Rating Lab заснована у березні 2021 року і є частиною великої команди, куди також входять Соціологічна група Рейтинг і Платформа Rating Online. Лабораторія перейняла естафету досліджень у Аналітичного центру Rating Pro, об'єднавшись з ним.

Після повномасштабного вторгнення 2022 року Rating Lab змістила акценти досліджень на психологічні і соціальні аспекти життя людини та країни під час війни. Сьогодні Лабораторія розробляє та впроваджує діагностичні інструменти для визначення динаміки психологічних та соціальних процесів на рівні особистості, спільноти та суспільства в цілому, як в Україні, так і за кордоном, зокрема, тільки протягом 2023 року проведено опитування українців у понад 40 країнах світу.

Rating Lab має в своєму активі як загально відомі інструменти вимірювань, так і унікальні розробки, кількісні та якісні аналітичні дослідження.

Ігор Тищенко,
Засновник компаній:
Соціологічна група Рейтинг,
Rating Online, Rating Lab
tyshchenko@ratinggroup.ua

РОЗДІЛ 1

БАЖАНА ЗАЙНЯТІСТЬ

Бажана зайнятість: Порівняння Україна та ЄС

Якби Ви обирали між різними видами праці, то надали б перевагу бути... ?

Цікаво, що значна **більшість опитуваних в Україні віддають перевагу самозайнятості** і власному бізнесу (73%). Це не дивно, оскільки в українському суспільстві вже досить давно існує тренд самозайнятості, більш того, сучасні реалії потребують достатньої мобільності, що може підштовхувати молодь рухатися в бік віддаленої роботи. Однак, відповіді на подальші запитання показують, що цей намір залишається на рівні ідей і скоріше виглядає соціально бажаним.

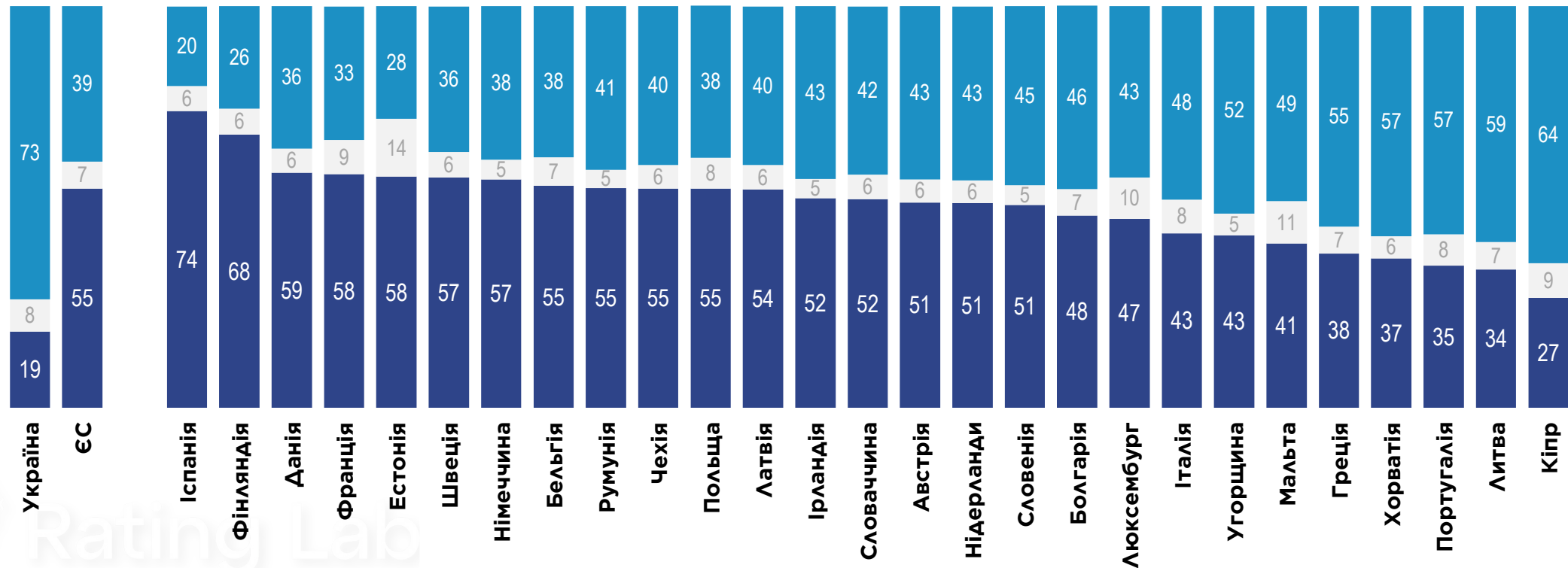
В ЄС, на відміну від України, молодь здебільшого прагне працювати найманим працівником. Можливо так складається через високі податки на бізнес, можливо – через хороші умови для найманих працівників, законодавчу та соціальну захищеність, наявність реально діючих профспілок, дотримання контрактів та угод, більшої кількості офіційного працевлаштування, меншого тіньового сектору економіки. А можливо їх бажання самостійності і вільності у прийнятті рішень, готовність ризикувати є меншими, ніж в українській молоді.

Бажана зайнятість: Порівняння Україна та ЄС

Якби Ви обирали між різними видами праці, то надали б перевагу бути... ?

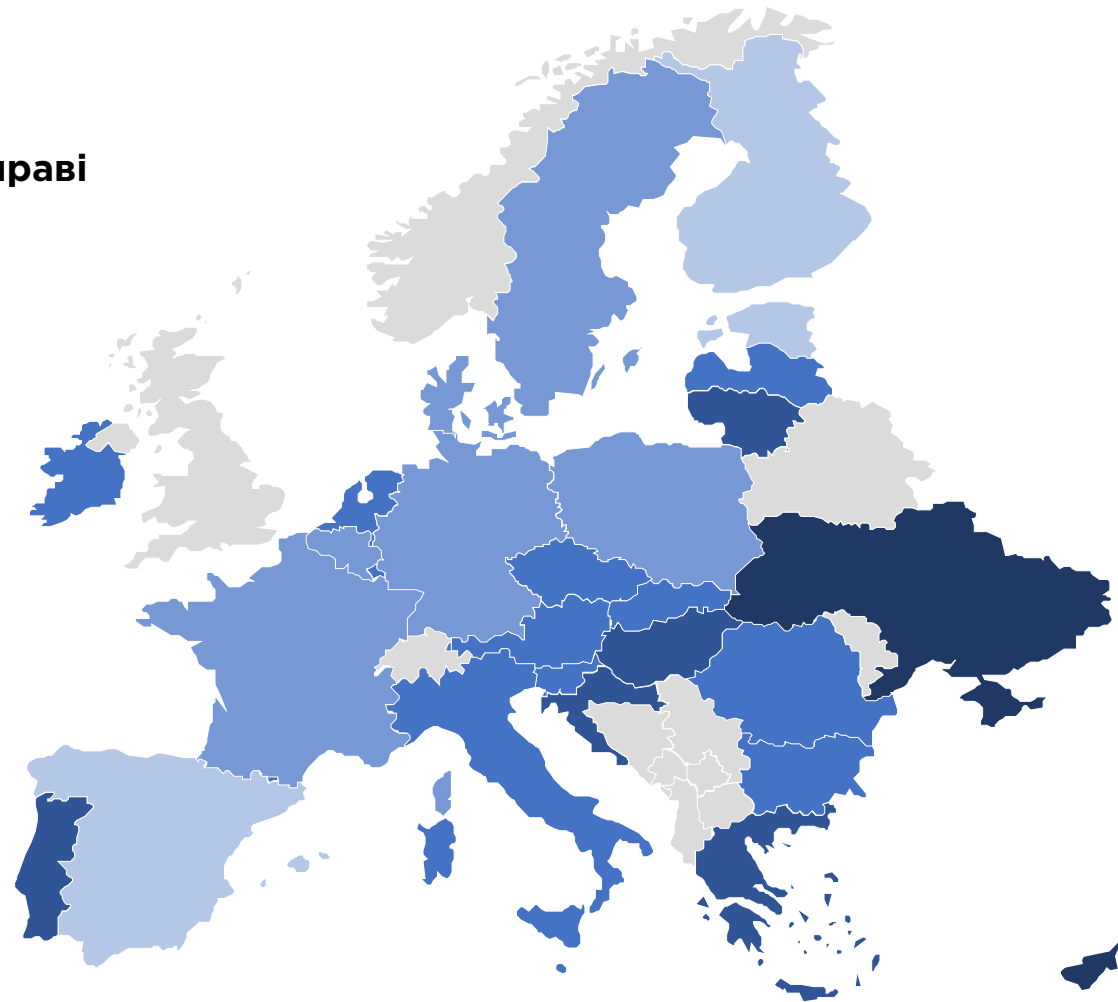
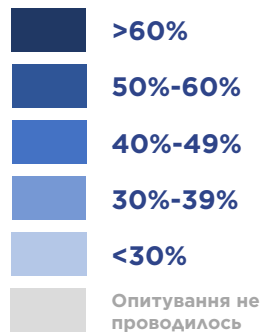
- Найманим працівником
- Немає відповіді
- Самозайнятим, вести власний бізнес

Бажана зайнятість: Порівняння Україна та ЄС

% надають перевагу **власній справі**

Бажана зайнятість показники ЄС

% осіб, яким **загрожує бідність** або соціальна ізоляція за статусом зайнятості у країнах ЄС

(Eurostat, 2021)

В ЄС молодь не прагне працювати самозайнятими, оскільки це справді створює більші ризики для гарантійної роботи, тому тренд на таку зайнятість падає. Важливо, що саме серед самозайнятих працівників в ЄС більша кількість тих, кому загрожує бідність або соціальна ізоляція, порівняно з найманими працівниками серед яких таких вдвічі менше.

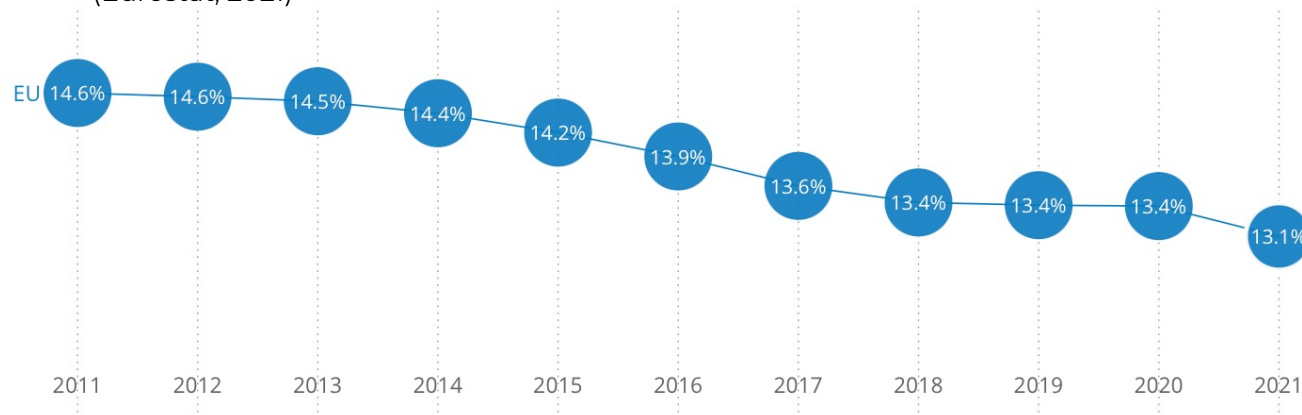
У 2021 році майже чверть усіх самозайнятих людей в ЄС перебували під загрозою бідності та соціальної ізоляції. Порівняно з попереднім роком і дивлячись на статус активності, це була єдина категорія, яка відчула погіршення ситуації з бідністю. Це наслідки, передусім, пандемії.

Більше того, у динаміці рівень самозайнятості в ЄС зменшується, і у 2021 році перебував на найнижчому рівні – 13,1%.

Поступово **ЄС рухається у бік найманої праці, а не роботи на себе.**

% самозайнятих осіб у країнах ЄС – у динаміці

(Eurostat, 2021)

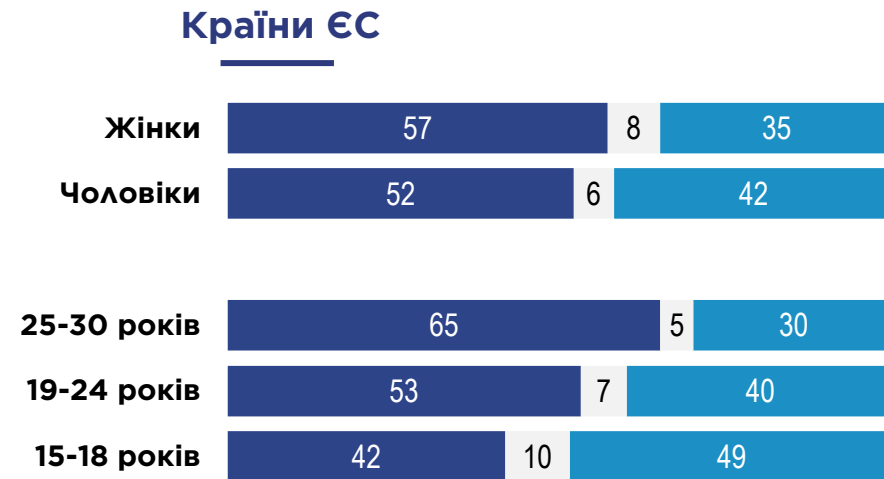

Бажана зайнятість: Порівняння Україна та ЄС – стать, вік

Результати опитування молоді в Україні

Якби Ви обирали між різними видами праці, то надали б перевагу бути... ?

- Найманим працівником
- Немає відповіді
- Самозайнятим, вести власний бізнес

Як і в ЄС, так і в Україні, **самозайнятості прагнуть наймолодші респонденти**. Але якщо в ЄС молоді жінки більше хлопців прагнуть бути найманою працівницею, то в Україні такої різниці немає.

Різниця між молоддю у містах і в селах незначна – у містах лише на 5% більше прагнуть бути найманим працівником, що може бути пов'язано з ширшими можливостями для пошуку добре оплачуваної роботи

Забезпечена молодь більш орієнтована на самозайнятість, оскільки вони мають більше фінансового капіталу для потенційних інвестицій у власну справу.

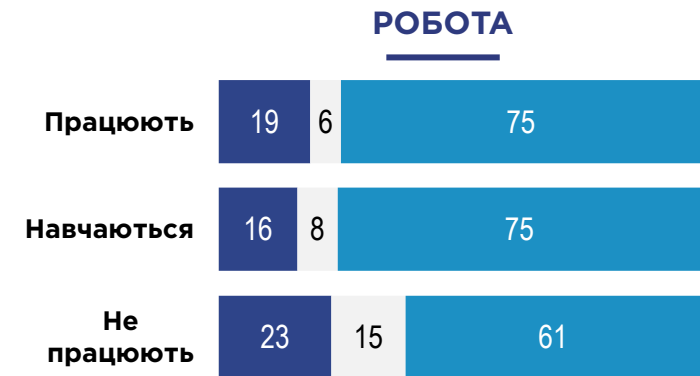
Значно менша частка непрацюючої молоді хоче бути самозайнятими, можливо, тому що не вважають свій досвід достатнім, невпевнені в своїй здатності в принципі знайти роботу або не мають бажання працювати.

Бажана зайнятість: тип поселення, дохід, робота

Результати опитування молоді в Україні

Якби Ви обирали між різними видами праці, то надали б перевагу бути... ?

- Найманим працівником
- Немає відповіді
- Самозайнятим, вести власний бізнес

Переваги найму: Порівняння Україна та ЄС

Чому Ви б надали перевагу бути найманим працівником, ніж працювати на себе?

Можливі декілька відповідей

Серед тих, хто обрав бути найманим працівником, N=170

Для тих українців, хто все ж таки обирає роботу в компанії, найбільш важливим є регулярний стабільний дохід – ця потреба яскраво відображає нестабільність сучасного життя. На другому місці недостатність фінансів і ресурсів для роботи на себе, невпевненість у власних силах. 38% потребують фіксованого часу, а 36% - додаткових знань, вмінь, навичок.

З найчастіше вказаних причин не ризикувати з самозайнятістю, молоді часто не вистачає додаткових знань і впевненості, можливо підтримки з боку старших колег. При цьому скептицизм з боку інвесторів лякає найменше.

Для європейської молоді теж є важливим регулярний стабільний дохід, але для меншого відсотка респондентів. Для них є значно важливішою гарантія зайнятості та доступ для соціального захисту, оскільки соціальні програми в Європі більш розвинуті, ніж в Україні. Менш важлива нестача фінансових ресурсів і фіксований робочий час. Вони більше побоюються, що інвестори сприймають молодих людей несерйозно.

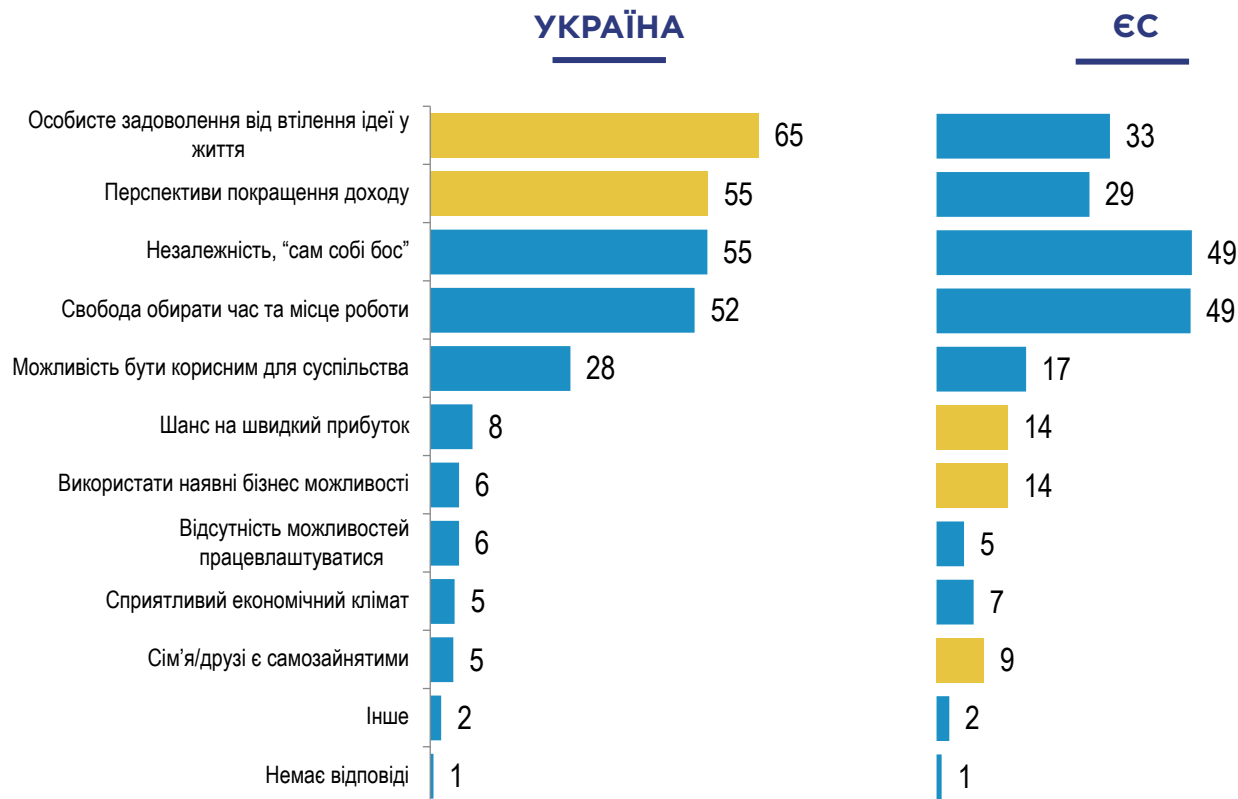

Переваги самозайнятості : Порівняння Україна та ЄС

Чому Ви б надали перевагу працювати на себе, ніж стати найманим працівником?

Можливі декілька відповідей

Серед тих, хто обрав працювати на себе, N=657

В той час максимально мотивуючими факторами для української молоді щодо прагнення самозайнятості є, в першу чергу, особисте задоволення від втілення ідеї. То ж, не дивлячись на складне економічне становище в Україні, молодь все ж таки орієнтована на власні інтереси і задоволення від діяльності. На другому місці – покращення матеріального стану та незалежність, свобода. Таки цінності дуже важливі для молодих людей, оскільки завдання молодого віку – відокремитися, створити власне соціальне коло, навчитися розуміти власні потреби. Власне тому орієнтація на сім'ю менш актуальна.

Особисте задоволення від втілення ідей у життя цікавить європейців майже в два рази менше, перспективи покращення доходу також, вірогідно тому, що в Україні можливості доходу менше обмежені: тут можна заробляти як дуже мало, так і достатньо стрімко піднятися фінансово. Також менше виражене прагнення бути корисним для суспільства. Проте їх майже в два рази більше цікавить шанс на швидкий прибуток, можливість використати наявні бізнес-можливості і вплив сім'ї чи друзів.

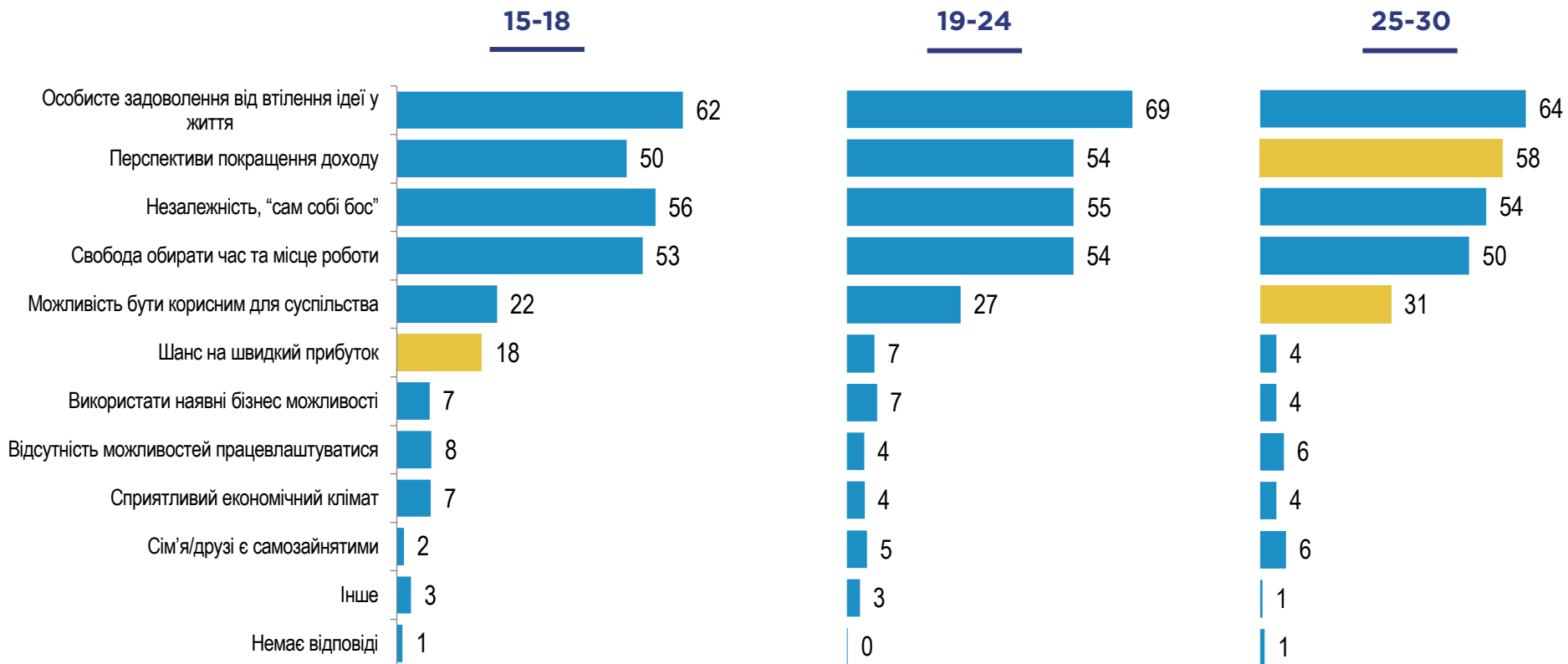
Переваги самозайнятості: вік

Результати опитування молоді в Україні

Чому Ви б надали перевагу **працювати на себе**, ніж стати найманим працівником?

Можливі декілька відповідей

Серед тих, хто обрав працювати на себе, N=657

Цікаво, що молодша група значно більше орієнтована на швидкий прибуток. Це може бути пов'язано з тим, що категорія 15-18 років ще майже не знайома з професійною діяльністю і має певні романтизовані уявлення про підприємництво.

Чим старше молодий українець, тим більш орієнтований на покращення доходу та користь для суспільства – в них включається цінність соціальної залученості до розбудови суспільства.

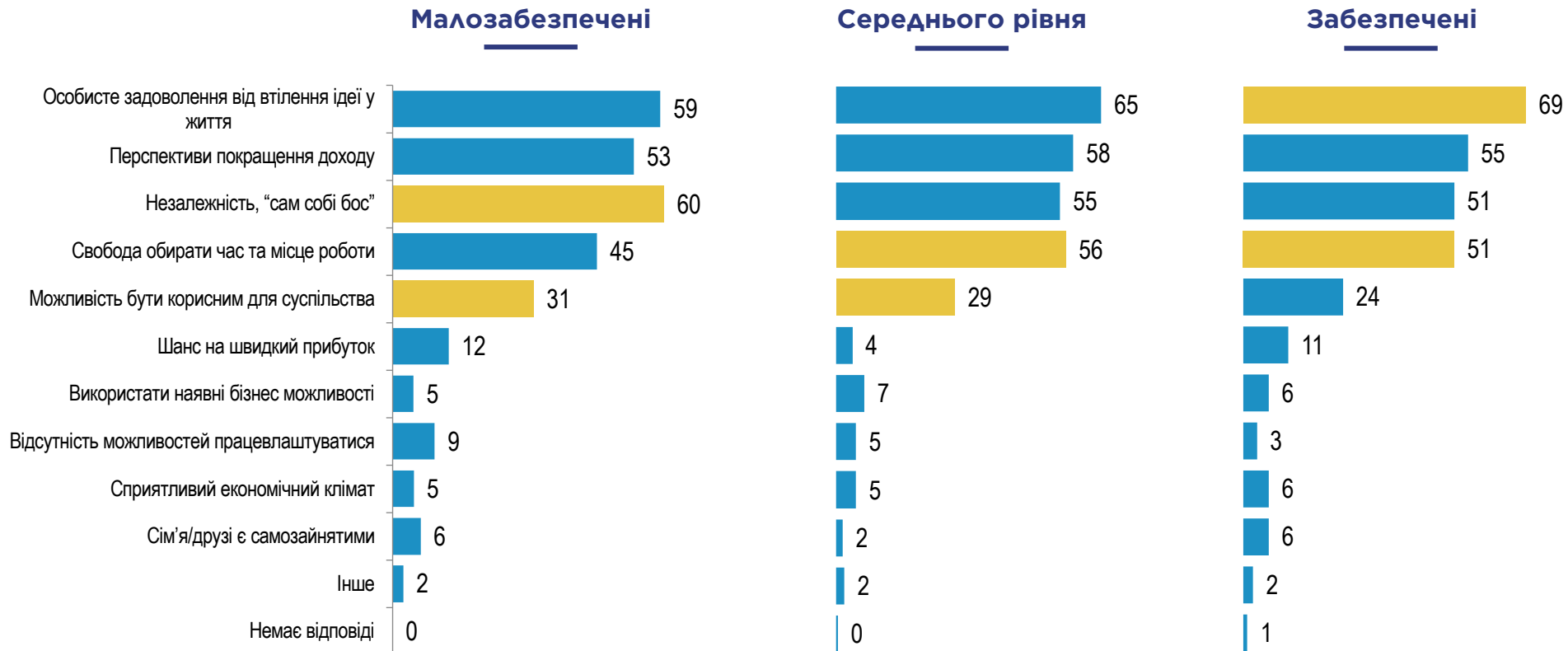
Переваги самозайнятості: дохід

Результати опитування молоді в Україні

Чому Ви б надали перевагу **працювати на себе**, ніж стати найманим працівником?

Можливі декілька відповідей

Серед тих, хто обрав працювати на себе, N=657

Чим більш забезпечена молода людина, тим більш вона вбачає в підприємництві задоволення від втілення ідей, оскільки вищий рівень життя дає можливість знайомитися з різними формами відпочинку і дозвілля, більше опцій для розвитку, відчувати себе фінансово захищеним і більш вільним та сміливим у прийнятті рішень.

Чим нижче рівень життя, тим більше молодь вбачає в підприємництві можливість бути незалежним і, водночас, корисним для суспільства.

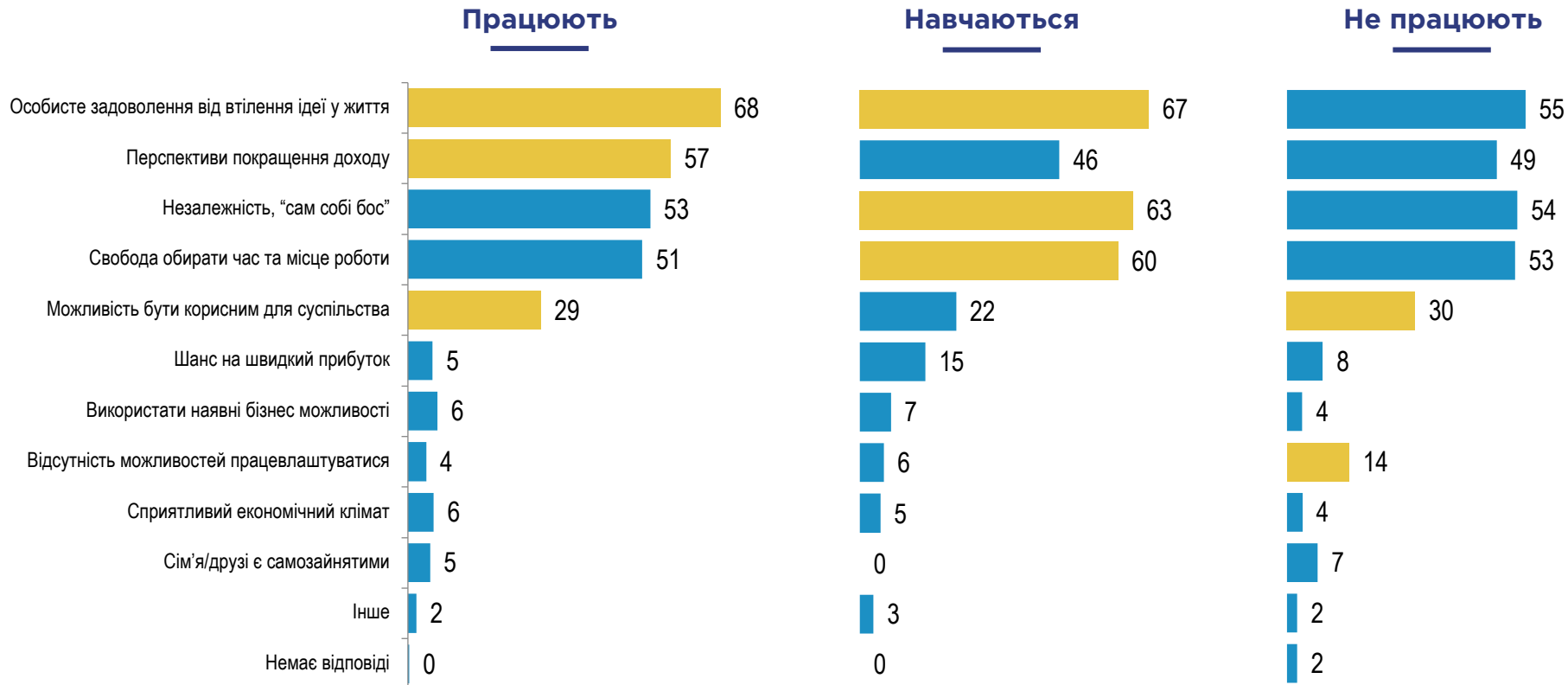
Переваги самозайнятості: робота

Результати опитування молоді в Україні

Чому Ви б надали перевагу працювати на себе, ніж стати найманим працівником?

Можливі декілька відповідей

Серед тих, хто обрав працювати на себе, N=657

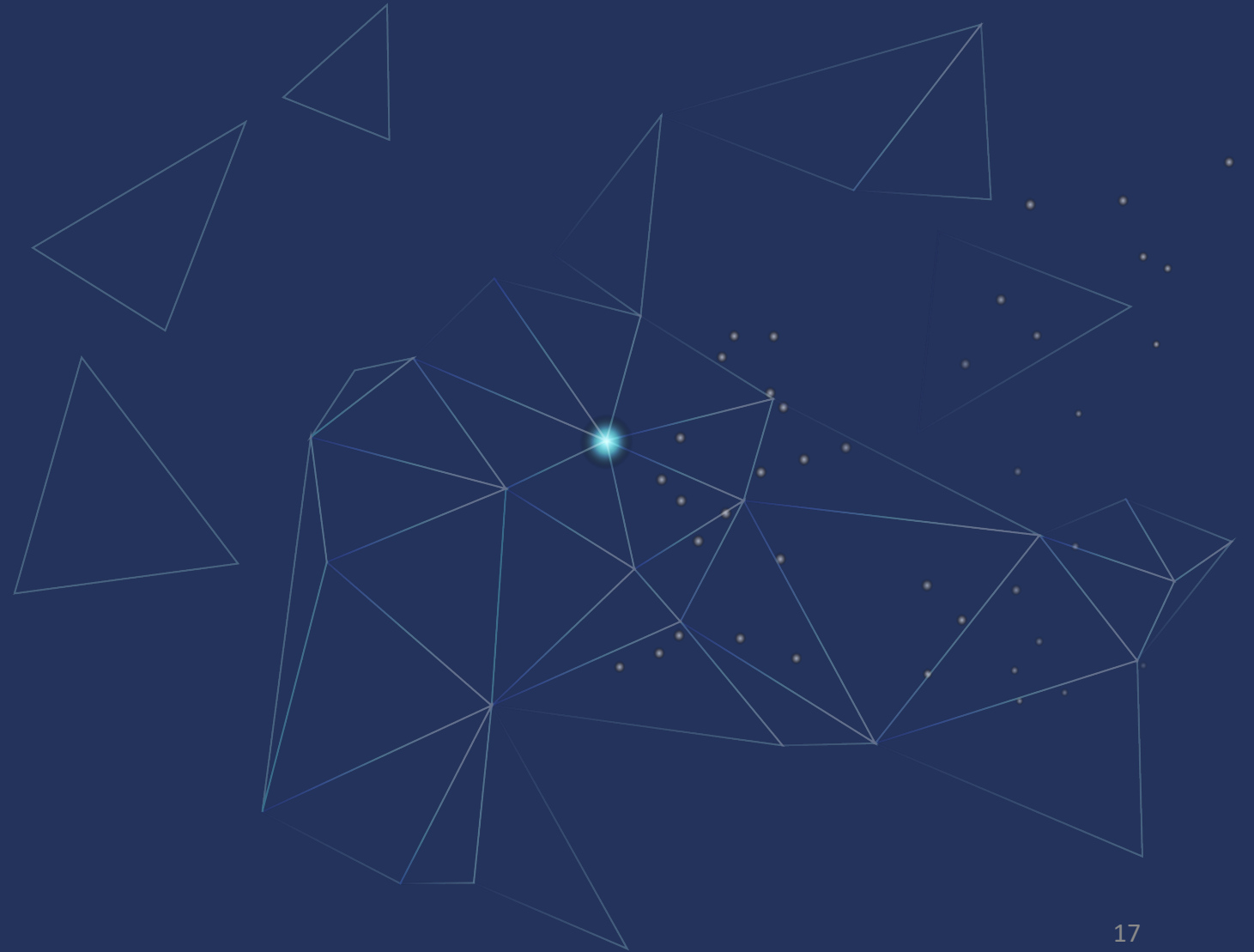
Молодь, що працює або навчається, більше сприймає самозайнятість як можливість втілення ідей. Працюючі вбачають також перспективу покращення доходу.

Ті, хто навчаються, також орієнтовані на незалежність і свободу, а непрацюючі бачать у підприємстві вихід у випадку, якщо вони не знайдуть можливості працевлаштуватися.

РОЗДІЛ 2

ЗАСНУВАННЯ БІЗНЕСУ

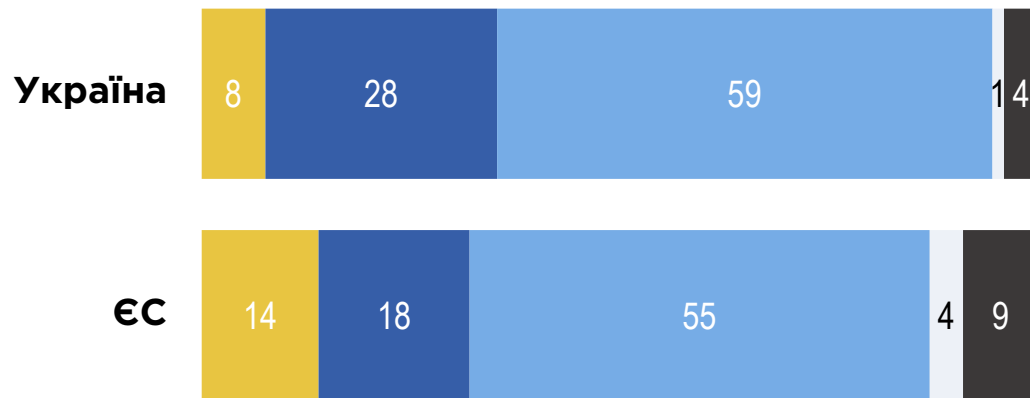

Заснування бізнесу: Порівняння Україна та ЄС

Чи Ви думали про заснування власного бізнесу та роботу на себе?

Серед тих, хто обрав працювати на себе

- Так, я вже розпочав вести бізнес
- Так, я роблю певні кроки, щоб почати бізнес
- Так, я розглядаю таку можливість, та ще не робив жодних кроків
- Немає відповіді
- Ні

Лише третина респондентів, які висловили зацікавлення у власній справі, зробили певні кроки для її початку. Це стосується як молоді в Україні, так і в ЄС.

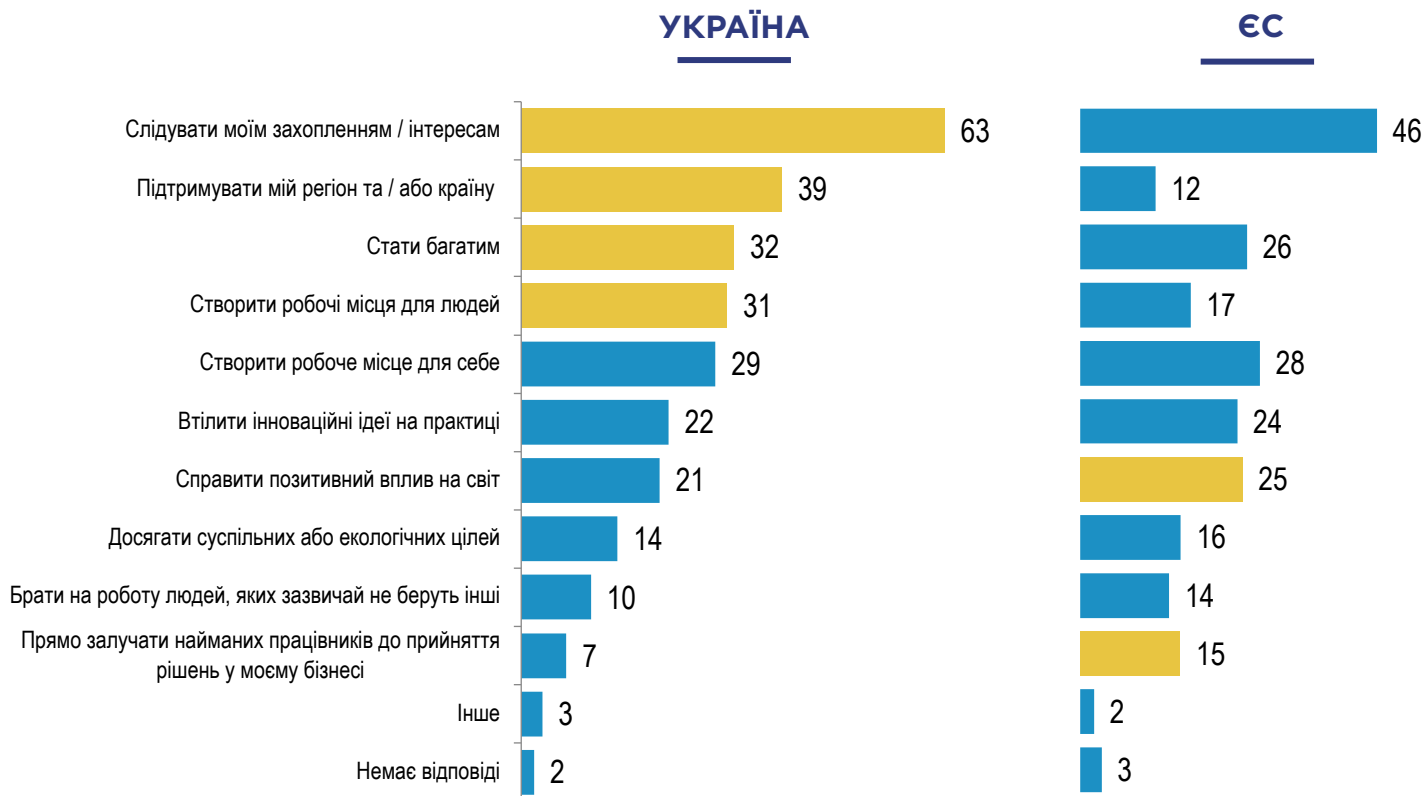
Детальний аналіз показує, що українські молоді чоловіки більш активні в реальних кроках щодо започаткування бізнесу, ніж жінки. Значно більше в бік самозайнятості рухається працююча українська молодь: саме вони більше роблять активних кроків, щоб почати бізнес, бо будь-яка робота та зайнятість – це досвід. Молодь, яка навчається, загалом ще нічого не розпочинала.

Цілі бізнесу: Порівняння Україна та ЄС

Якби Ви розпочали власний бізнес, які з наступних цілей були найважливіші для Вас?

Можливі декілька відповідей

В Україні основна ціль – бажання молоді рухатися за власними інтересами та захопленнями (63%). Тобто ми бачимо, що у своїх прагненнях молодь відходить від сприйняття роботи виключно як діяльності для заробляння грошей, від розуміння працівника «одним з багатьох гвинтиків системи». З точки зору актуальних теорій профорієнтації цей рух відповідає тенденціям сучасності, оскільки наші інтереси – це те, що здатне дуже ефективно мотивувати на розвиток і робити роботу з задоволенням.

Також важливою є підтримка регіону і країни (39%), що перегукується з військовим часом, зростаннями патріотизму в соціумі, зміцнення соціальних зв'язків.

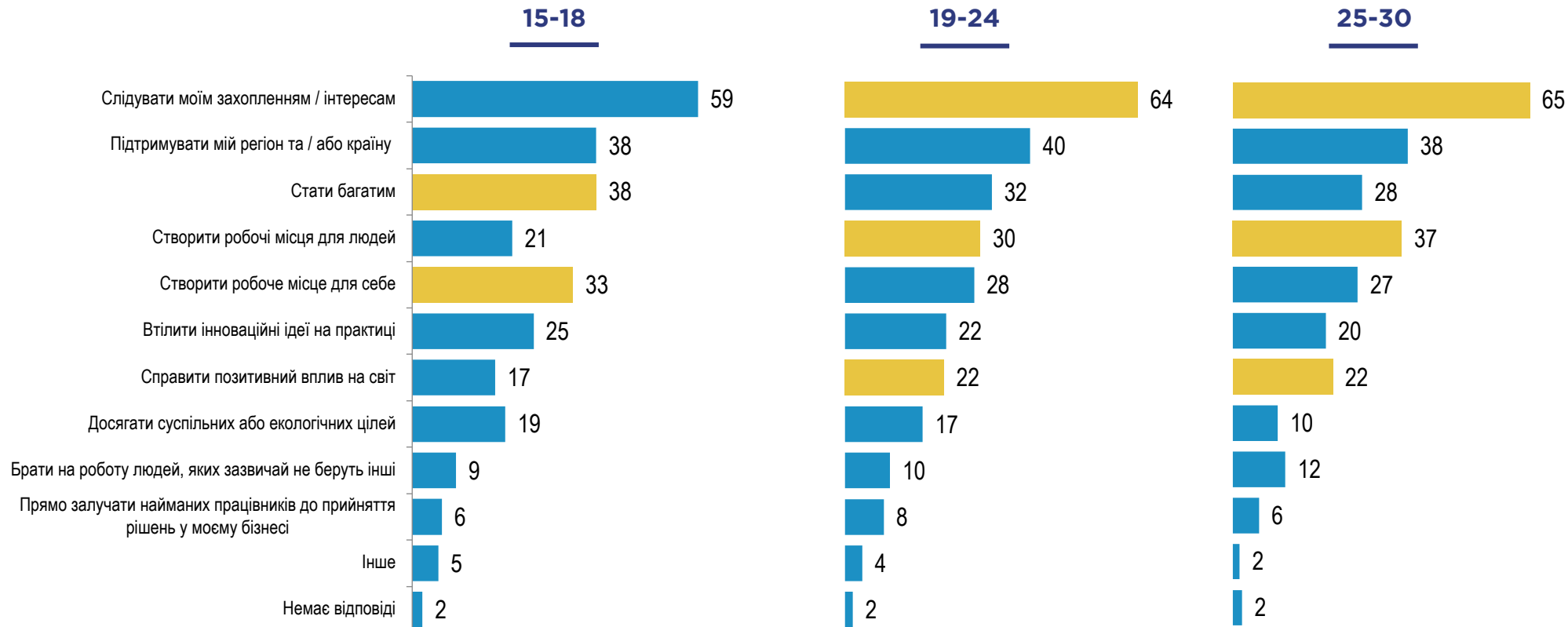
В ЄС значно менше виражено сприйняття власного бізнесу як можливості слідувати своїм захопленням, а також як спосіб підтримки країни. Схоже європейці інакше сприймають власний бізнес, ніж ми, не з таким акцентом на зацікавленості і самовираження, для них це менше про самореалізацію і патріотизм. При цьому важливість залучення працівників до прийняття рішень в два рази вища, ніж у нас, хоч все ж не входить в топ цілей – колегіальність рішень важливіша.

Цілі бізнесу: вік

Результати опитування молоді в Україні

Якби Ви розпочали власний бізнес, які з наступних цілей були найважливіші для Вас?

Можливі декілька відповідей

Сфера бізнесу: Порівняння Україна та ЄС

В якому секторі економіки Ви б хотіли відкрити власний бізнес?

Більша частина української молоді прагне робити бізнес в сфері торгівлі та ІТ або онлайн комерції. Також актуальними є сфери культури і дизайну, туризму. Виробництво – на 5 місці і має лише 7%. При цьому, наймолодші більше схильються до ІТ та онлайн комерції, а старші – до торгівлі, дизайну і виробництва. Дизайн – найпривабливіший бізнес для непрацюючої молоді.

Менш цікавими є освіта, наукові дослідження, інженерія, які в Україні не виглядають прибутковими і в основному здійснюються в некомерційний спосіб за рахунок вкрай обмеженого фінансування державою. Ще менш привабливими виглядають маркетинг, підтримка бізнесу та фінансові послуги.

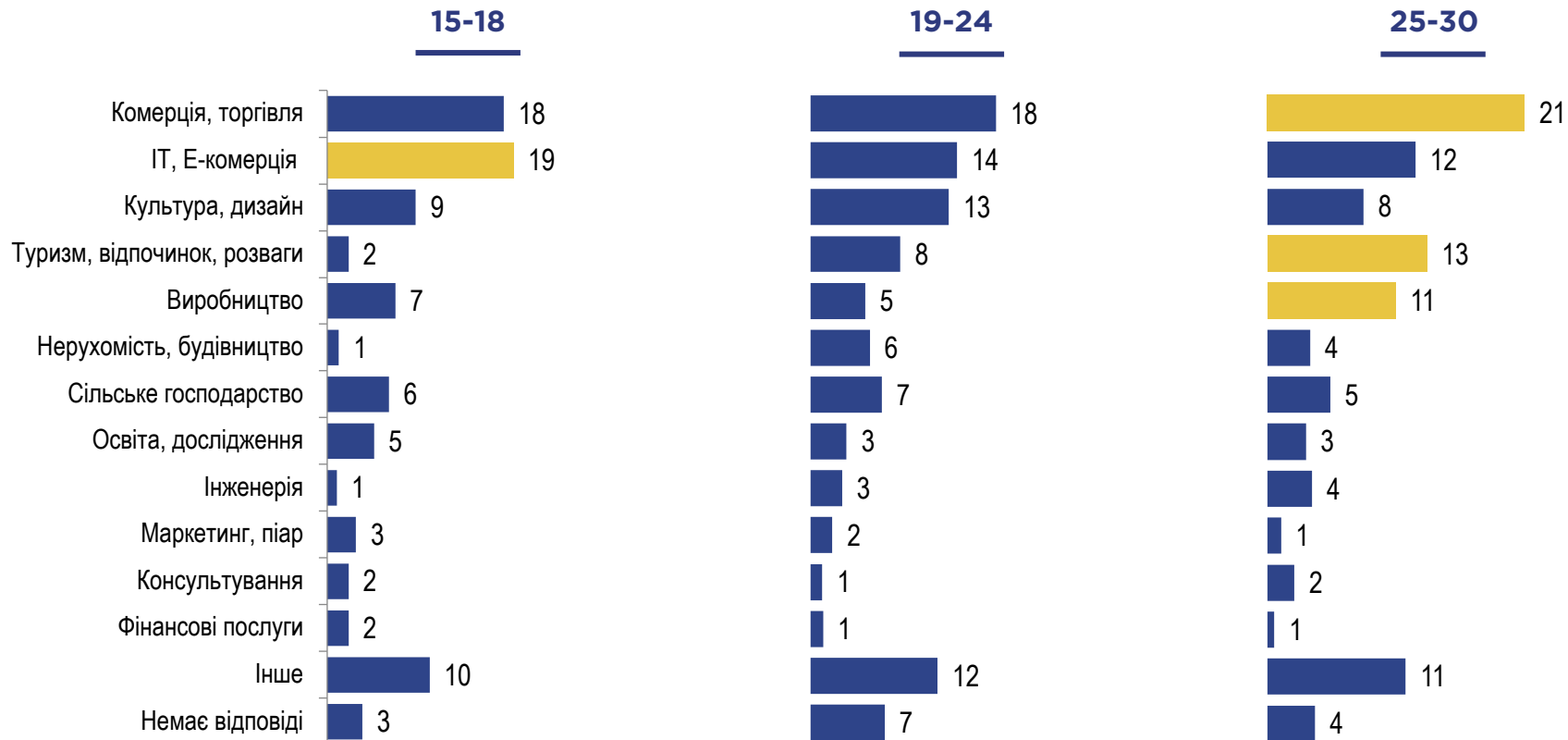
Інтерес до комерції і роздрібною торгівлі у українців в два рази вищий, ніж в ЄС. Також майже в два рази вище зацікавленість до виробництва. В свою чергу, у європейців вища зацікавленість до побудови бізнесу в сфері маркетингу, піару і реклами, освіти та наукових досліджень, консалтингу. Можливо причиною є орієнтованість ЄС у малому бізнесі не на виробництво і аграрний сектор, а на сферу інтелектуальних послуг.

Сфера бізнесу: вік

Результати опитування молоді в Україні

В якому секторі економіки Ви б хотіли відкрити власний бізнес?

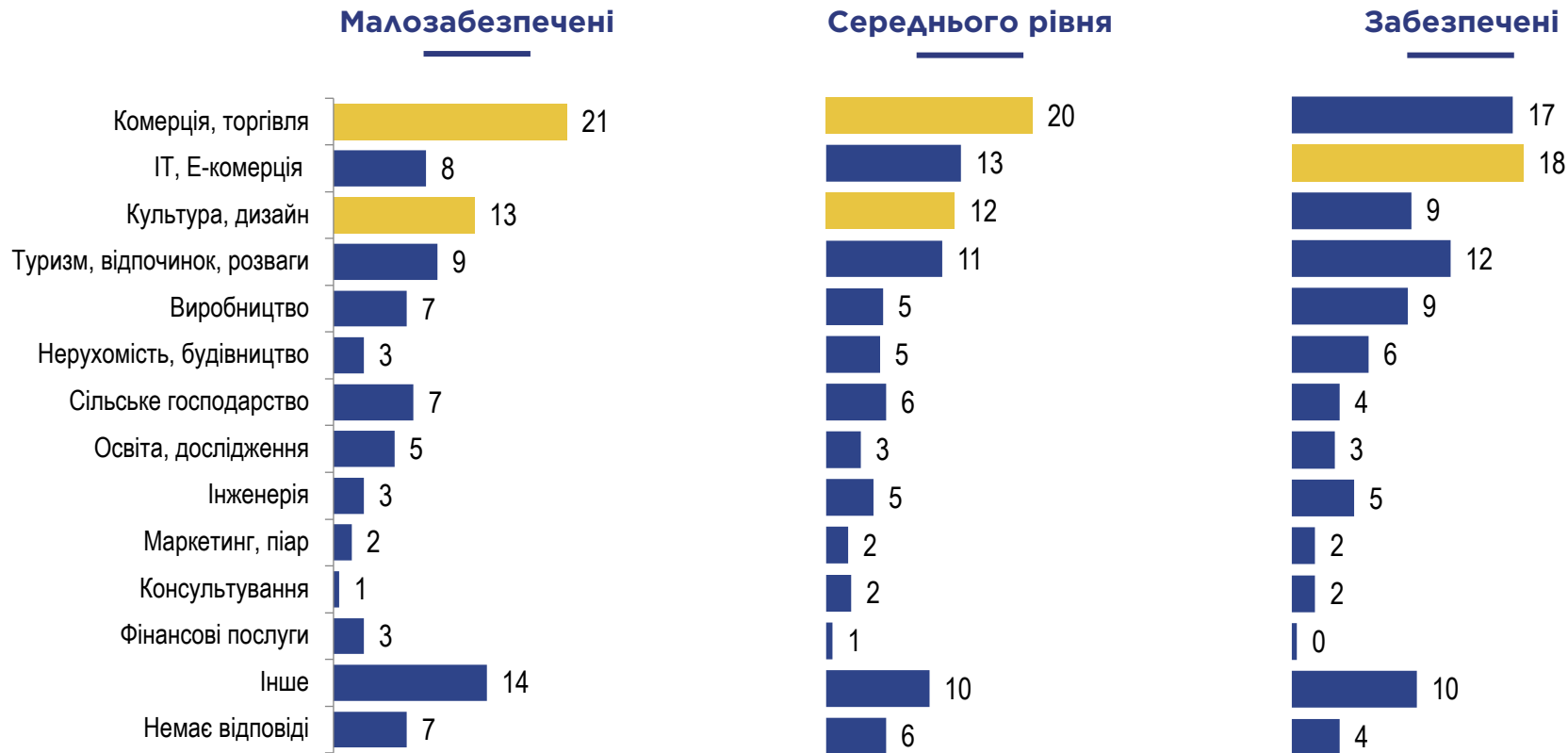

Сфера бізнесу: дохід

Результати опитування молоді в Україні

В якому секторі економіки Ви б хотіли відкрити власний бізнес?

Сфера бізнесу: робота

Результати опитування молоді в Україні

В якому секторі економіки Ви б хотіли відкрити власний бізнес?

Стартовий капітал: Порівняння Україна та ЄС

Можливі декілька відповідей

Якщо Ви вирішите вести свій власний бізнес, де будете шукати початковий капітал?

У питанні початкового капіталу українська молодь розраховує в першу чергу на себе, на власні заощадження. Менше третини – на зарплату та банки. Інші можливості залучати початковий капітал здаються малоімовірними. Залишається питання, звідки у молоді власні заощадження – що саме вони під цим розуміють. Можливо це заощадження сім'ї та батьків.

Непрацююча молодь буде шукати підтримки в державних установах, тоді як працююча – розраховує на власні заощадження та існуючу зарплату.

Українці набагато більше готові спиратися на власні заощадження і зарплату в порівнянні з європейцями. Європейці ж більше довіряють банкам, державним установам, краудфандингу, мікрофінансовому кредитуванню.

Тобто якщо наша молодь орієнтована здебільшого на себе і власні ресурси, то європейці більш готові йти за допомогою до інших.

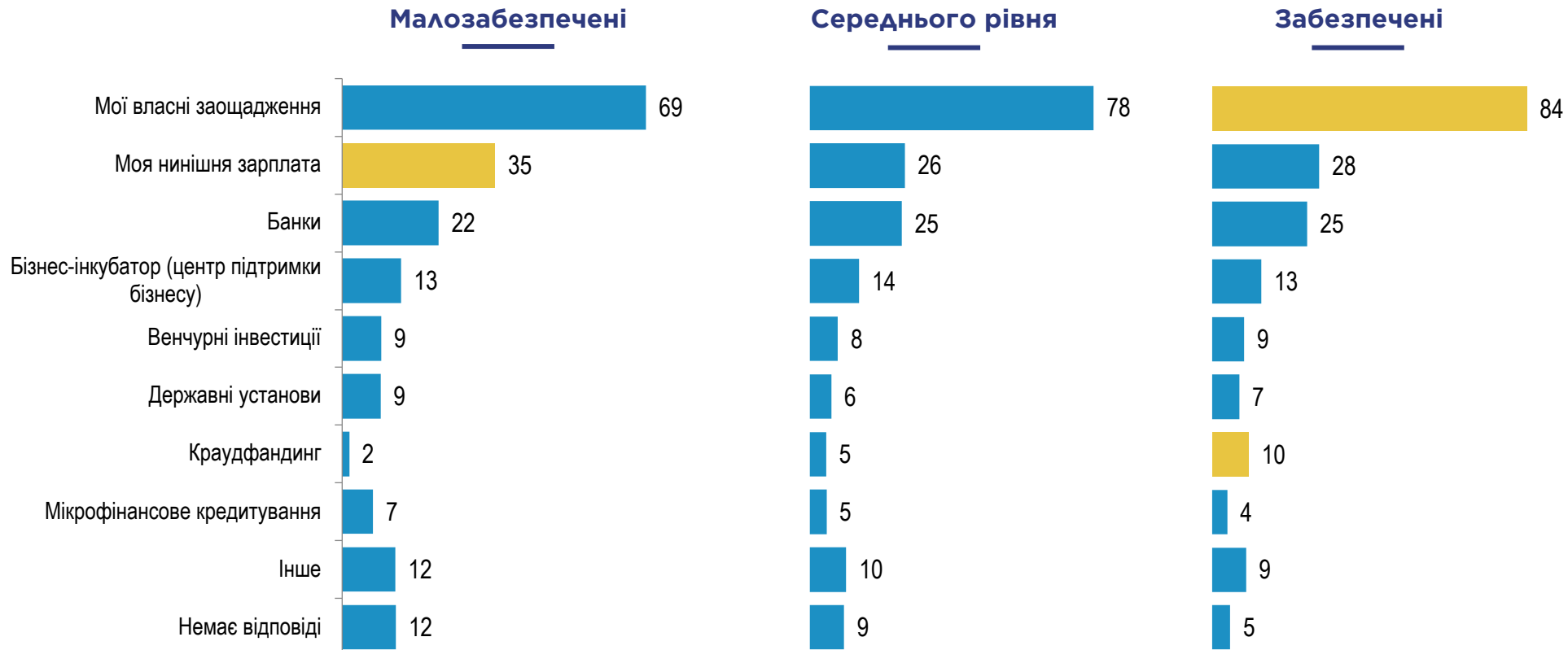

Стартовий капітал: дохід

Результати опитування молоді в Україні

Якщо Ви вирішите вести свій власний бізнес, де будете шукати початковий капітал?

Можливі декілька відповідей

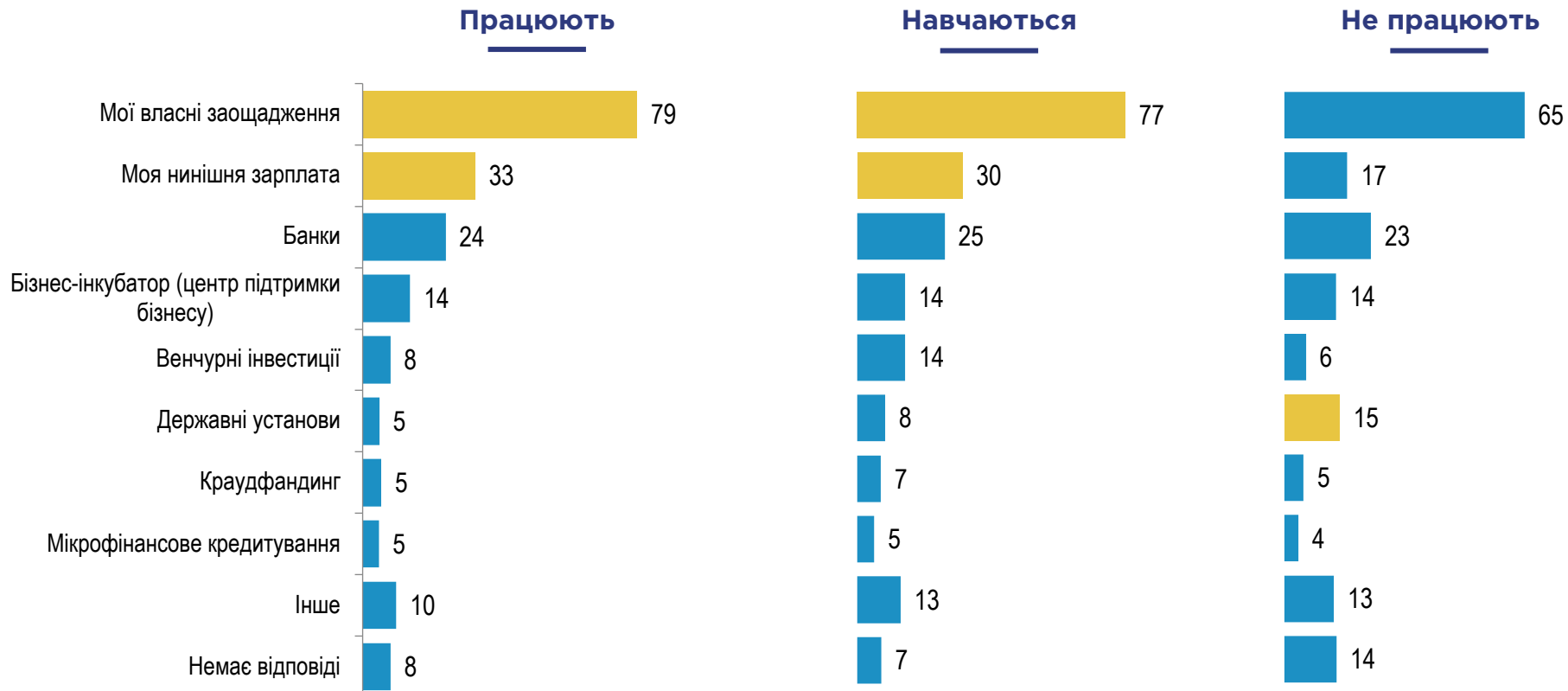

Стартовий капітал: робота

Результати опитування молоді в Україні

Якщо Ви вирішите вести свій власний бізнес, де будете шукати початковий капітал?

Можливі декілька відповідей

РОЗДІЛ 3

ОБРАЗ ПІДПРИЄМЦІВ

Образ підприємців: Порівняння Україна та ЄС

Яке з цих тверджень найближче Вашій думці, коли потрібно описати підприємців?

Українська молодь описує образ підприємця як людини в першу чергу сміливої, амбітної, - це про особистісні властивості в образі. Раціональна (діяльнісна) складова – це людина, яка створює нові продукти, сервіси та робочі місця. Респонденти асоціюють підприємця з позитивними характеристиками, здебільшого відкидаючи негативні. Це не дивно, оскільки переважна більшість молоді прагне займатися підприємництвом і дещо ідеалізує цей тип зайнятості.

Європейці, частіше ніж українці, зазначали негативні характеристики підприємців, такі як «думають лише про прибуток», «користуються працею інших людей», «нерозсудливі». В той час як українці частіше акцентували увагу на позитивних характеристиках, таких як сміливість, амбітність, створення нового.

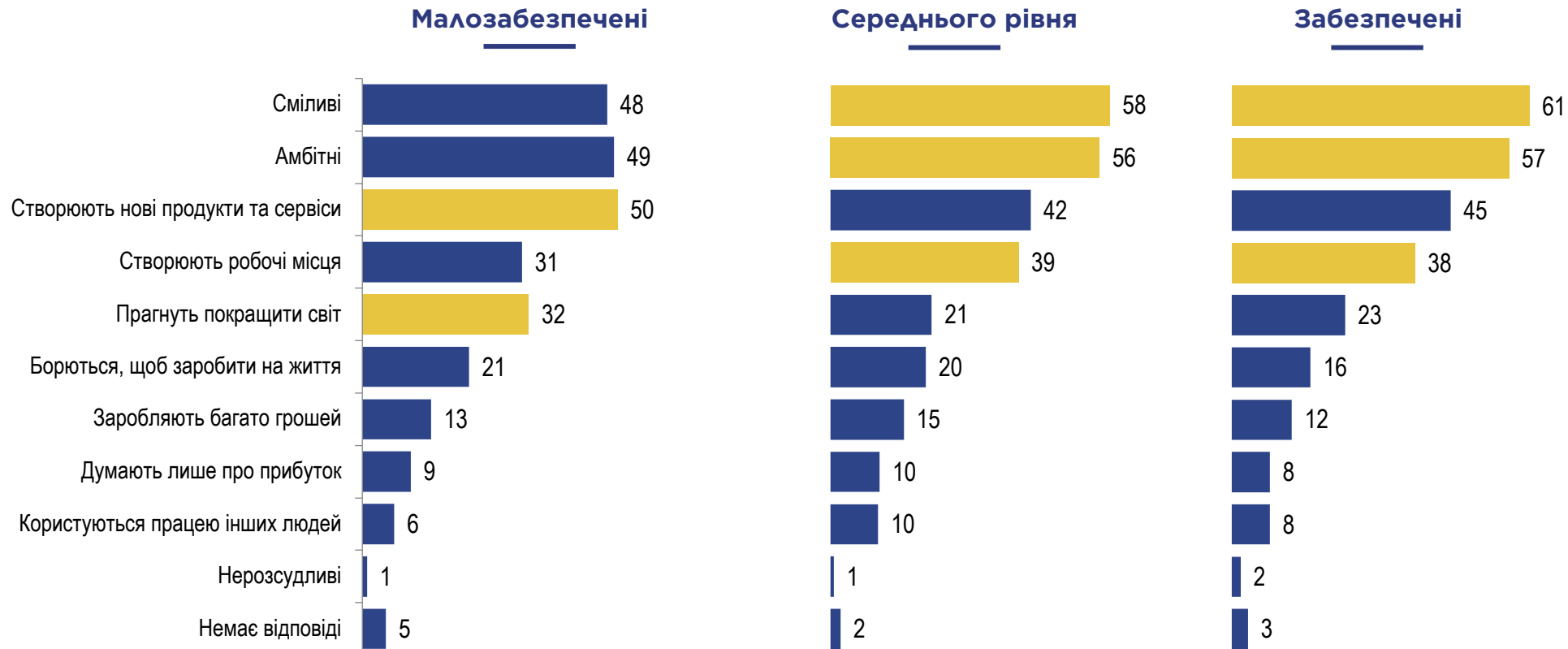
Скоріше за все ми маємо справу з різними уявленнями про підприємця на культурному рівні, коли в Україні підприємницька діяльність більше ідеалізується і навіть романтизується, а в ЄС навпаки, є менш привабливою. Бо в Україні, підприємництво уявляється як те, що допоможе самореалізуватися та досягти успіху в нестабільному, кризовому світі, а у молоді в ЄС пріоритетом є наймана праця – те, що забезпечить стабільність та соціальні гарантії.

Образ підприємців: дохід

Результати опитування молоді в Україні

Яке з цих тверджень найближче Вашій думці, коли потрібно описати підприємців?

Вирізняються своїми уявленнями малозабезпечені, які на перше місце ставлять створення продуктів та сервісів, для них також важливо покращення світу, що є дещо ідеалістичними (неконкретними) уявленнями про підприємців. Ті, у кого дохід вище більше говорять про риси і властивості (сміливі, амбітні), та конкретну дію: створення робочих місць.

Образ підприємців: бажана зайнятість

Результати опитування молоді в Україні

Яке з цих тверджень найближче Вашій думці, коли потрібно описати підприємців?

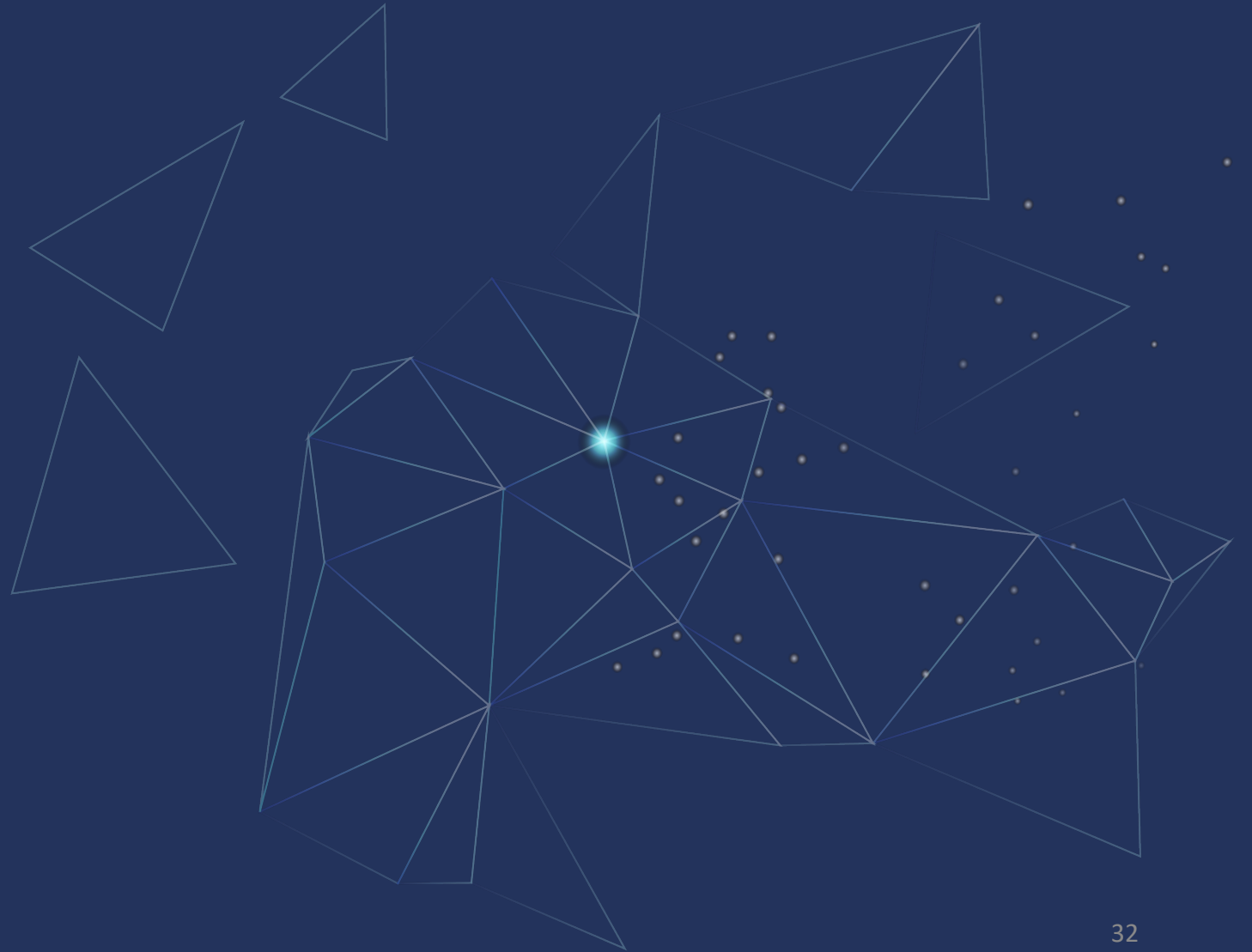
Ті, хто хочуть бути найманими працівниками, більше уявляють підприємців як таких, хто створює нові робочі місця (на які вони вірогідно і будуть претендувати).

Також для найманих працівників підприємець – це більше людина, орієнтована на заробляння грошей, причому з негативним контекстом (думають лише про прибуток).

Орієнтовані на власний бізнес мають більш привабливий образ підприємця, який до всього ще і прагне покращити світ.

РОЗДІЛ 4

УЯВЛЕННЯ ПРО КОМПАНІЮ

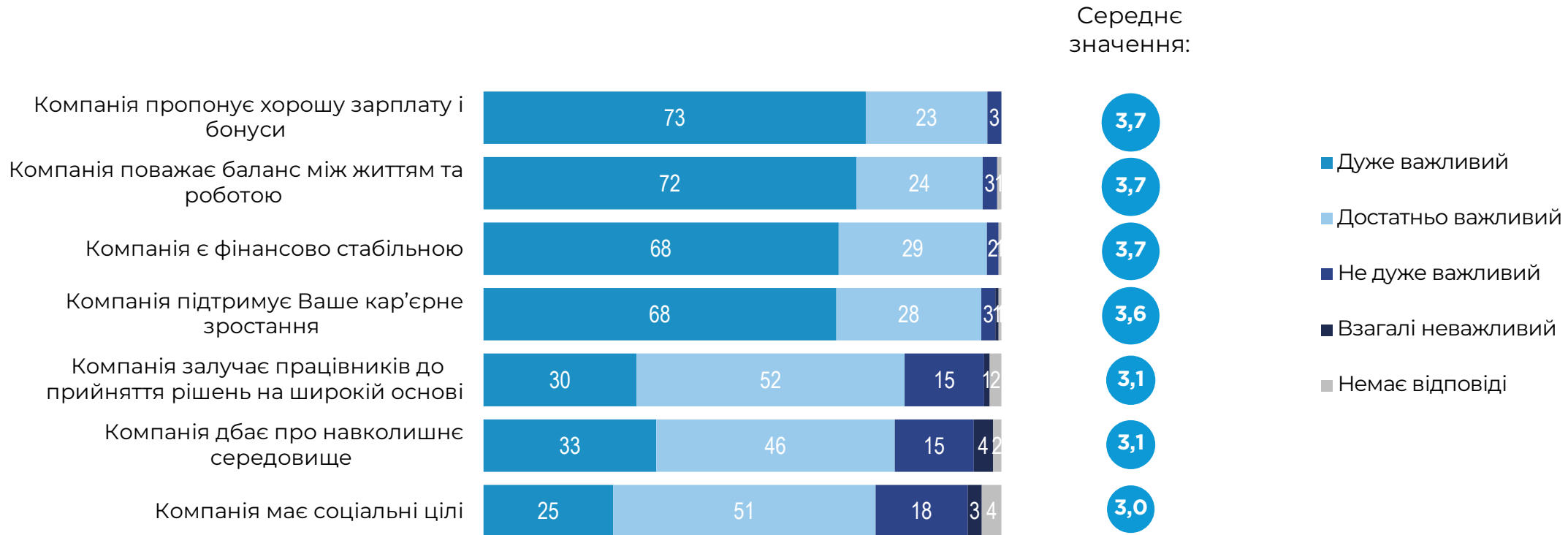

Важливі риси компанії

Результати опитування молоді в Україні

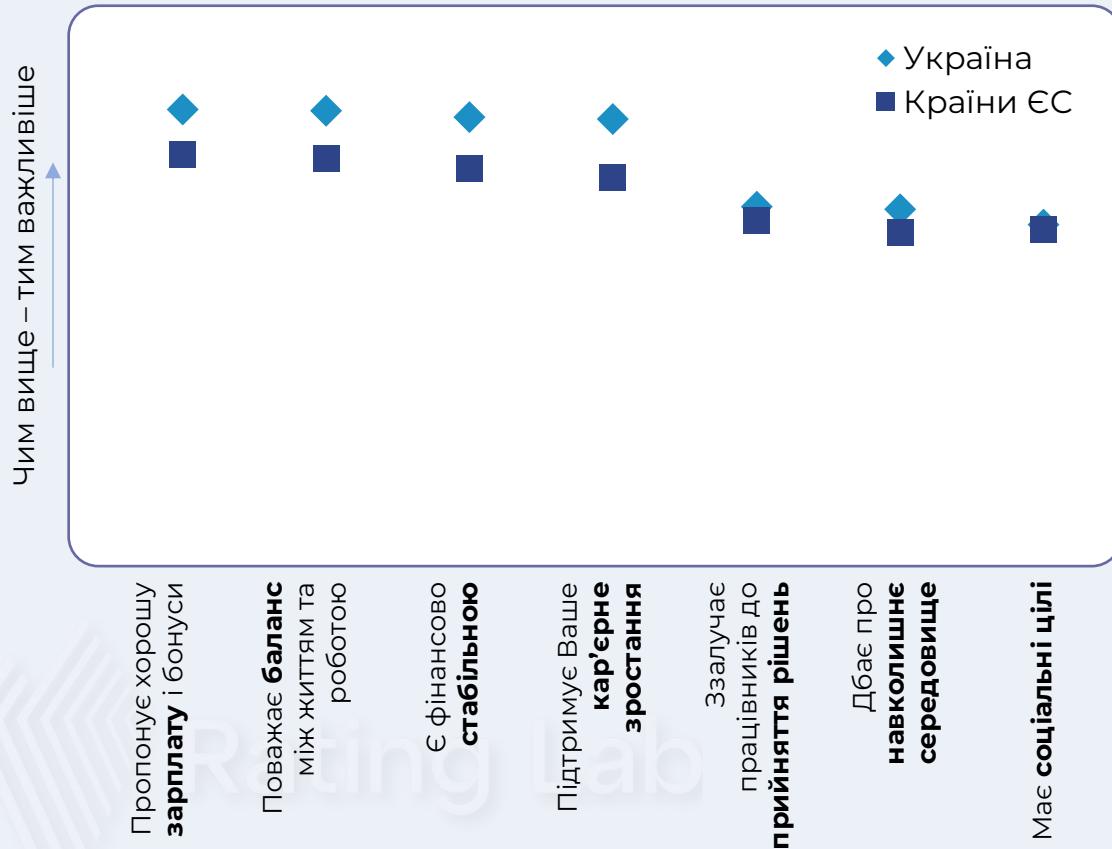
Якби Ви обирали можливу роботу, наскільки цей показник був би для Вас важливий?

Важливі риси компанії: порівняння Україна та ЄС

Індекс важливості рис компаній

Значення коливається від 1 до 4, де 4 – це дуже важливо, а 1 – зовсім не важливо

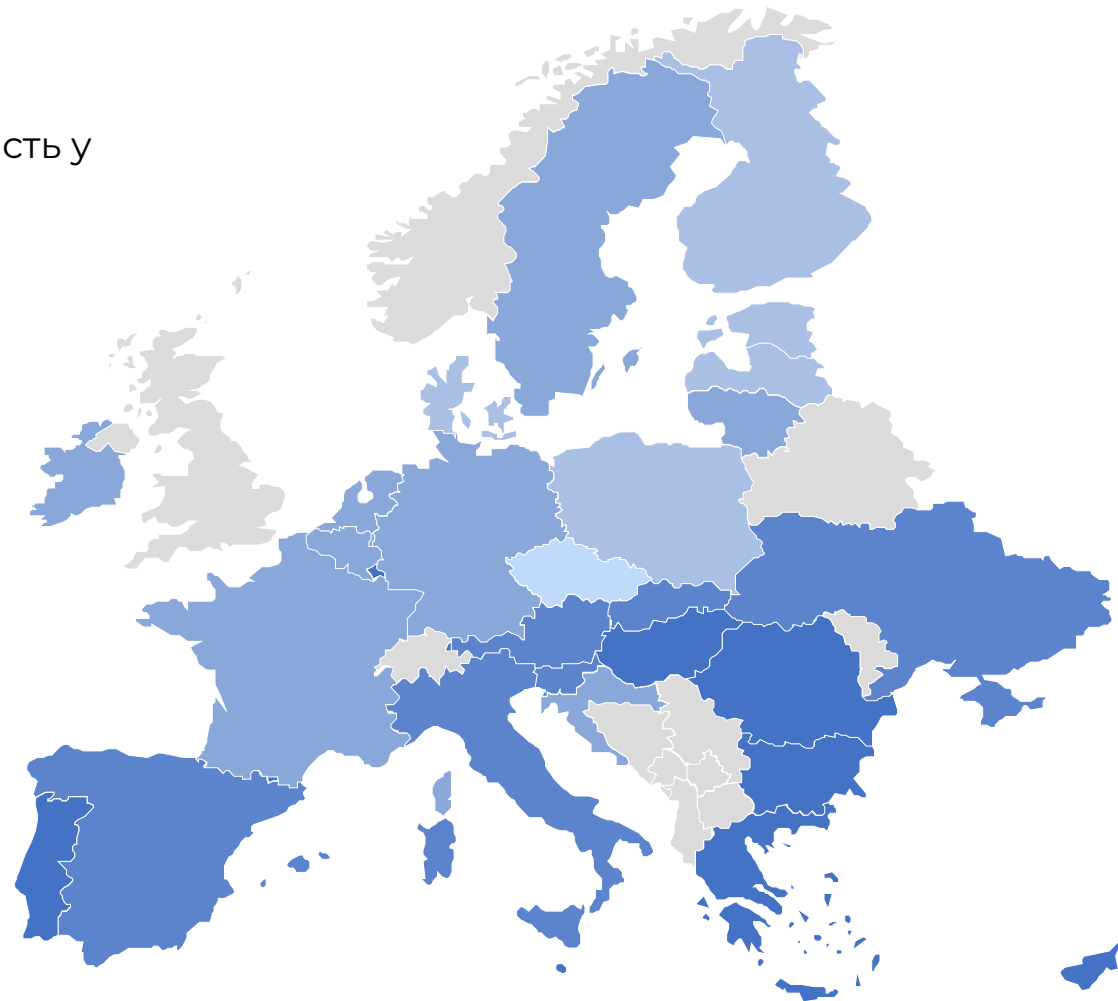
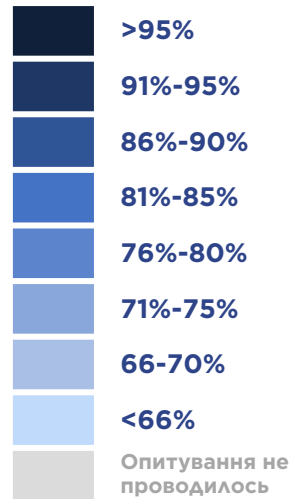
Українська молодь загалом більш прискіпливо ставиться до умов роботодавця.

Для нас значно важливіше хороша зарплата і бонуси, баланс між життям і роботою, фінансова стабільність та кар'єрне зростання.

Соціальні цілі, навколишнє середовище та залученість працівників до прийняття рішень є однаково важливими в Україні та ЄС.

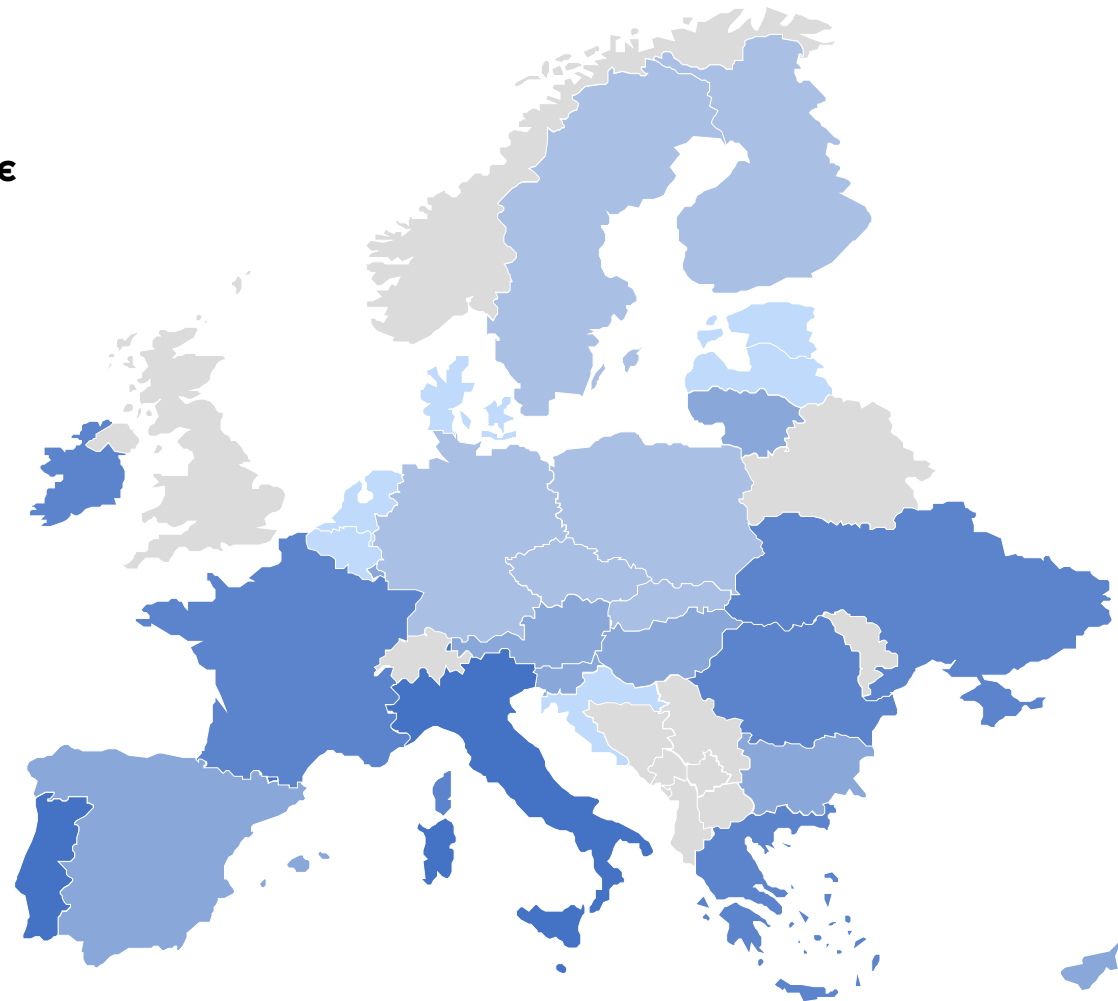
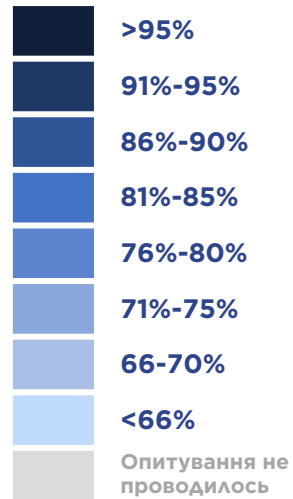
Важливі риси компанії: порівняння Україна та ЄС

% вважають важливим наявність у компанії **соціальних цілей**

Заснування бізнесу: Порівняння Україна та ЄС

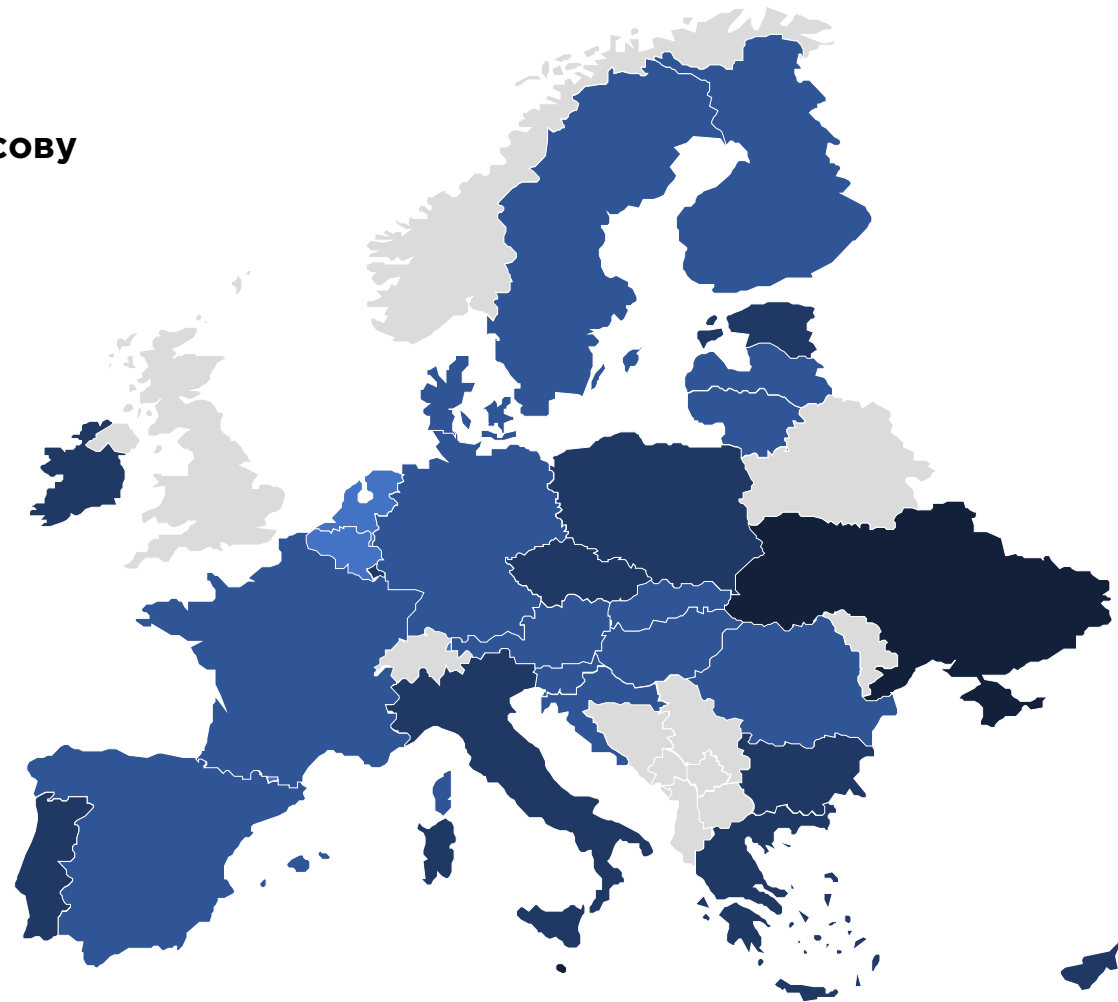
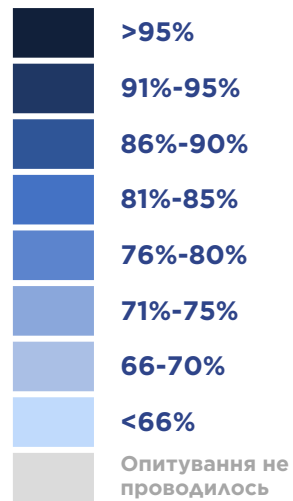
% вважають важливим те, що компанія дбає про **навколишнє середовище**

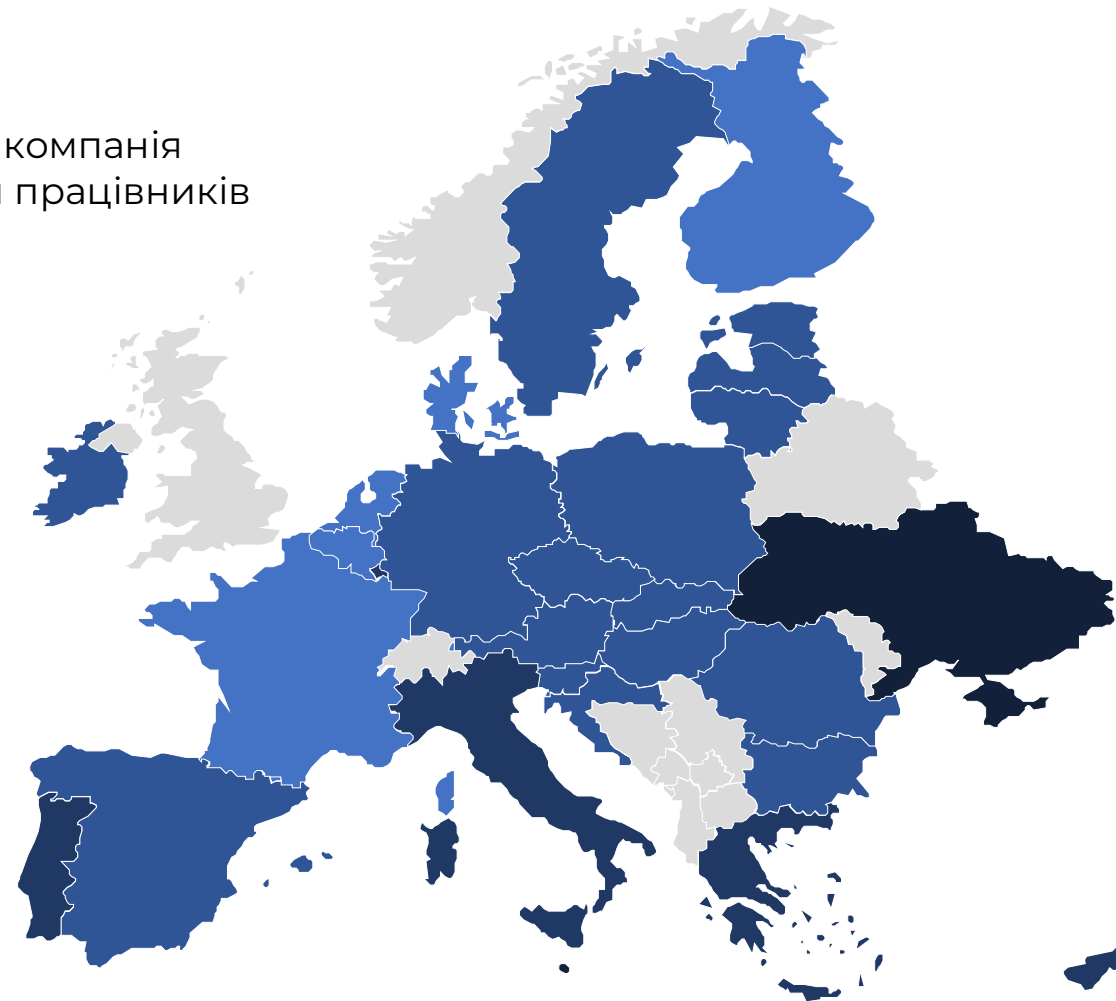
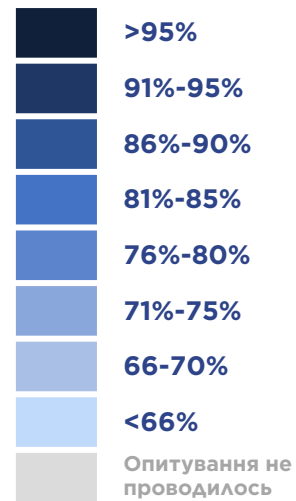
Заснування бізнесу: Порівняння Україна та ЄС

% вважають важливим **фінансову стабільність** для компанії

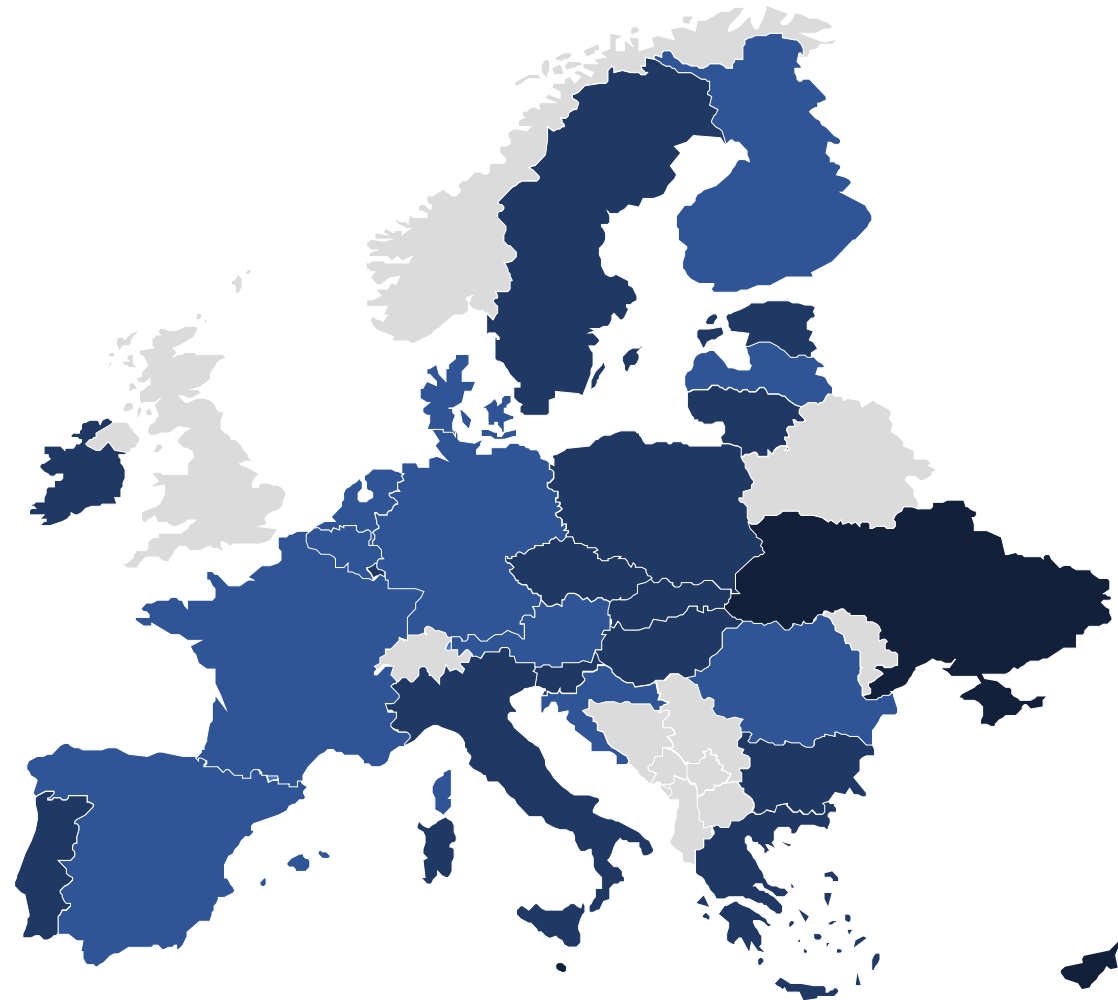
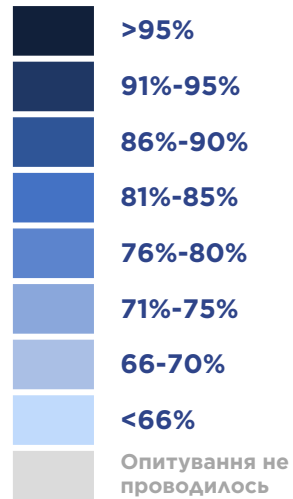
Заснування бізнесу: Порівняння Україна та ЄС

% вважають важливим те, що компанія підтримує **кар'єрне зростання** працівників

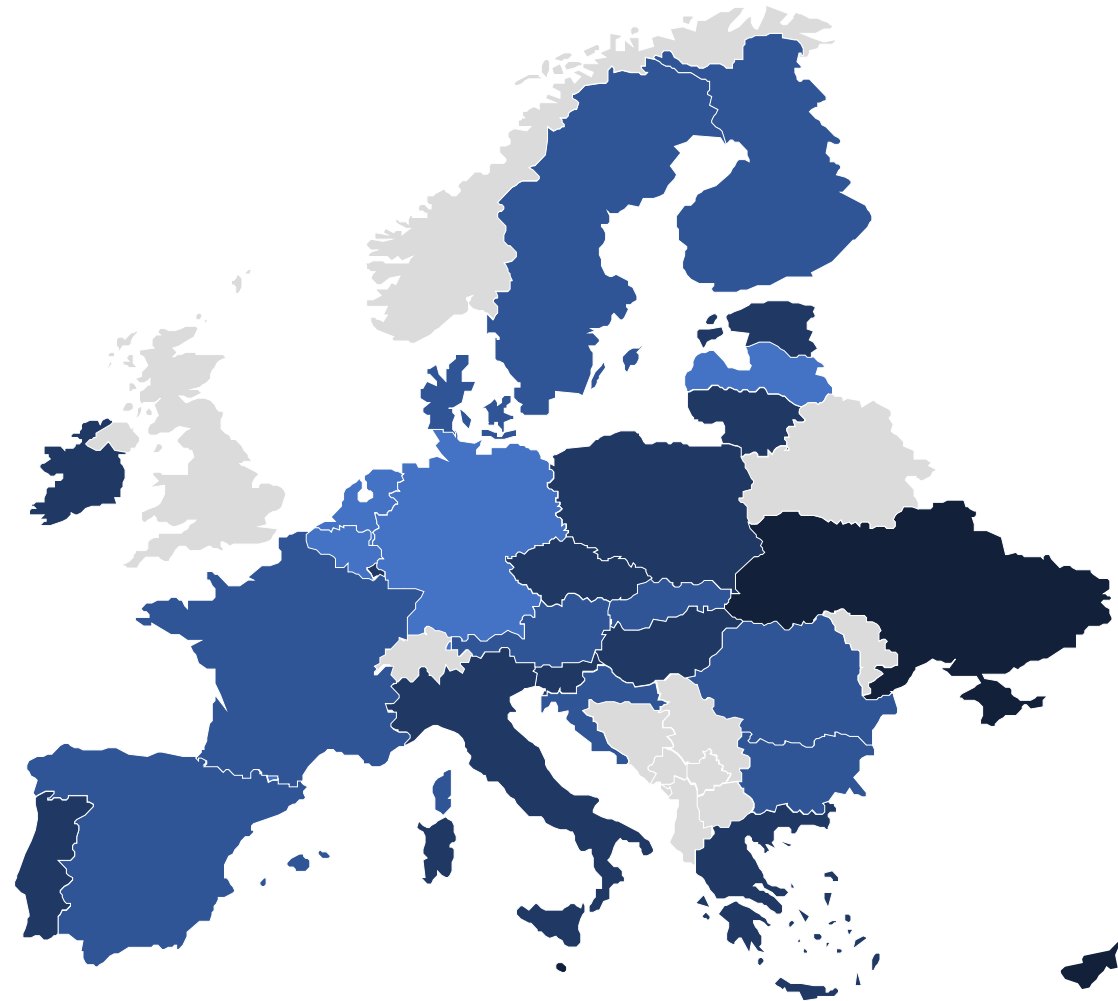
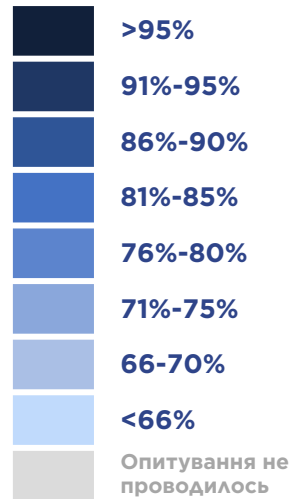
Заснування бізнесу: Порівняння Україна та ЄС

% вважають важливим те, що компанія пропонує **хорошу зарплату і бонуси**

Заснування бізнесу: Порівняння Україна та ЄС

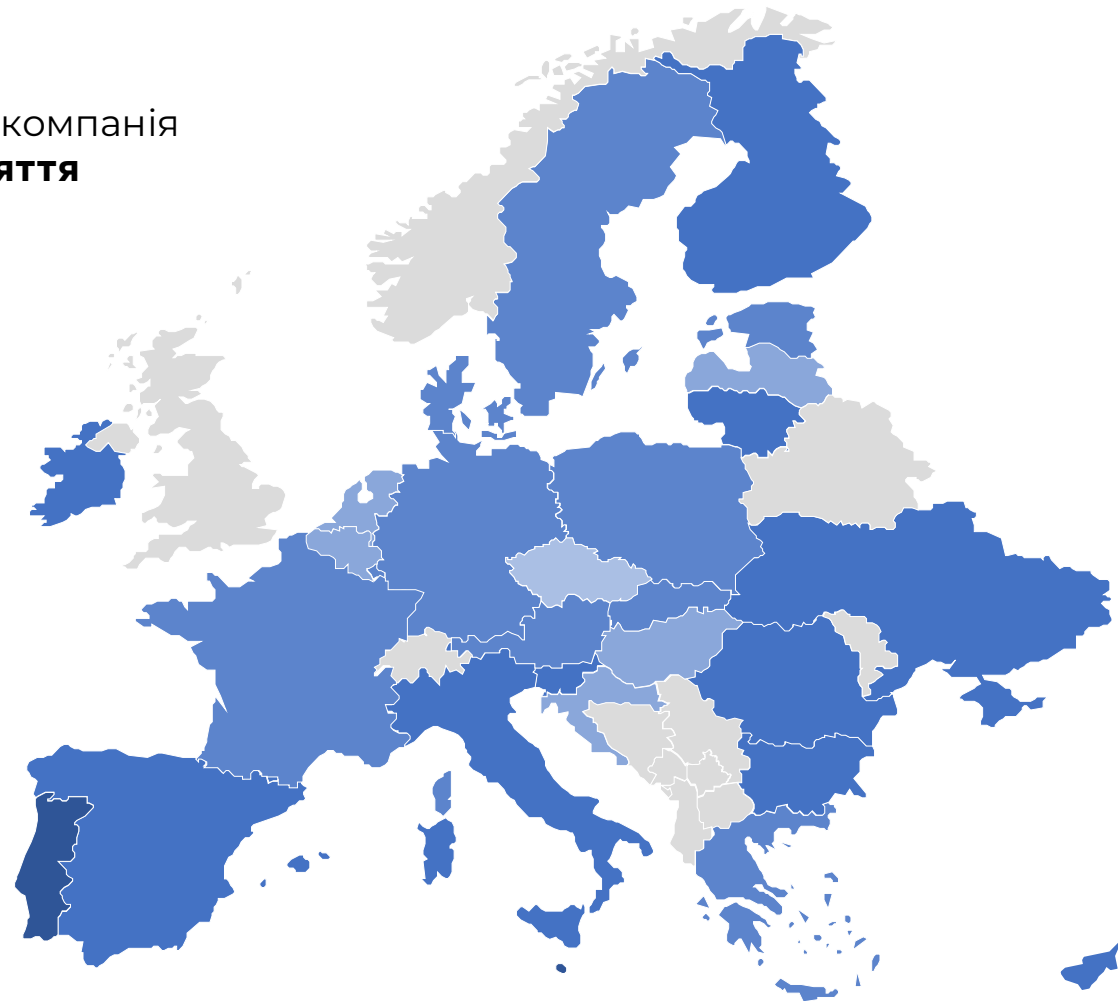
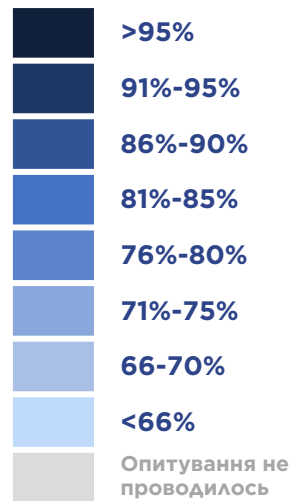
% вважають важливим те, що компанія поважає **баланс між життям і роботою**

Заснування бізнесу: Порівняння Україна та ЄС

% вважають важливим те, що компанія залучає працівників до прийняття рішень на широкій основі

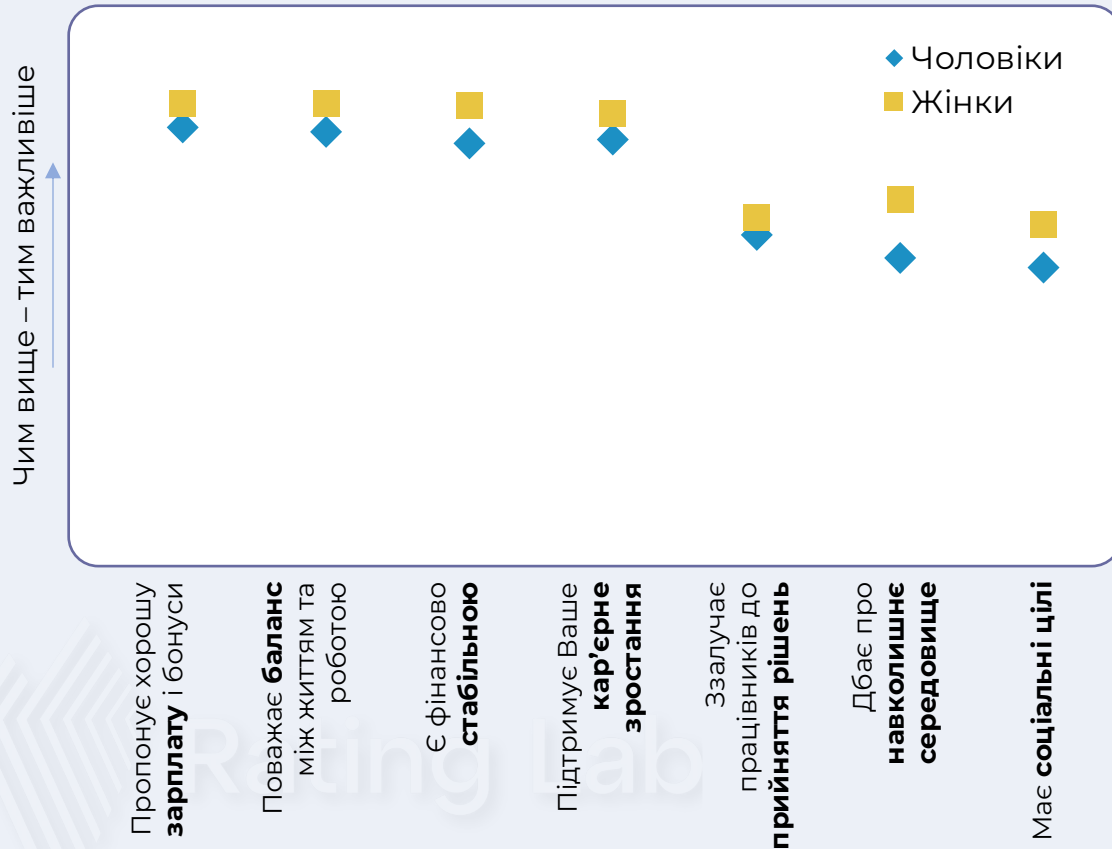

Важливі риси компанії: стать

Результати опитування молоді в Україні

Індекс важливості рис компаній

Значення коливається від 1 до 4, де 4 – це дуже важливо, а 1 – зовсім не важливо

Жінки загалом більш прискіпливі до роботодавця – всі риси їм більш важливі, ніж чоловікам, особливо в питаннях навколишнього середовища і соціальних цілей, бо зазвичай жінки більш соціально орієнтовані та дбайливі.

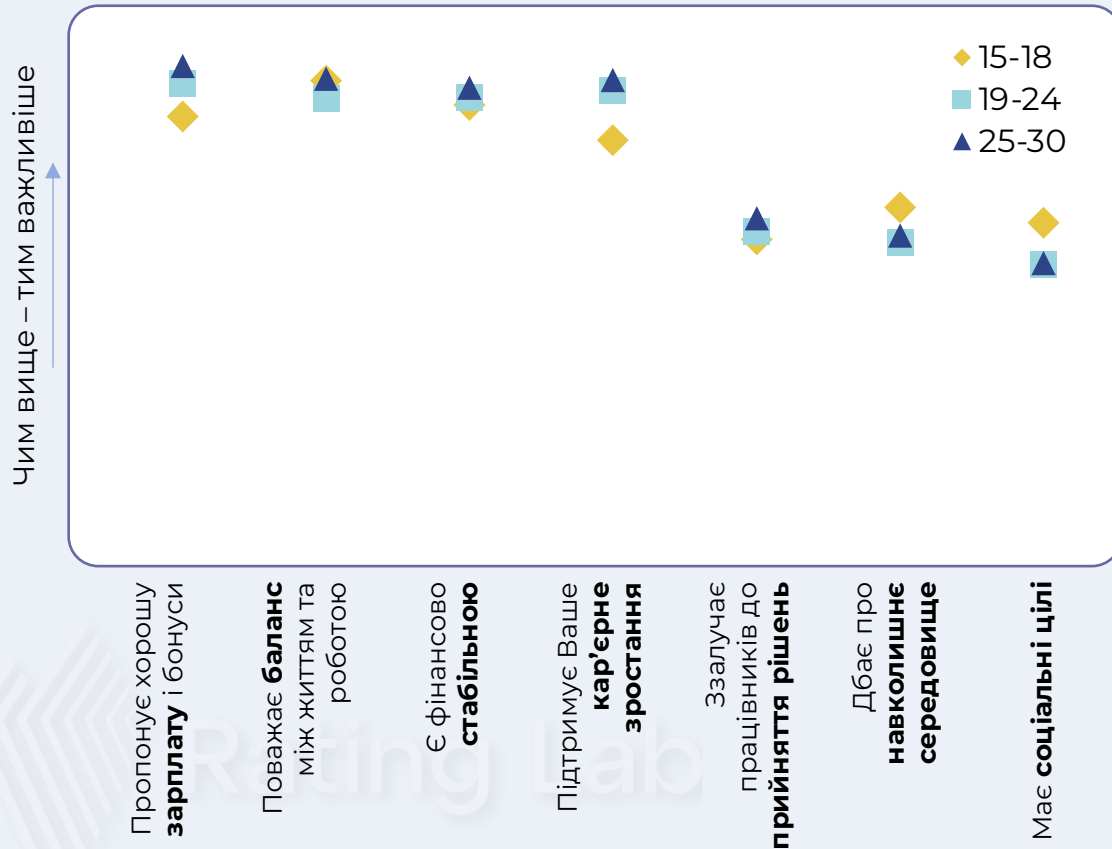
Ймовірно це пов'язано з гендерними стереотипами, що направляють жінок у бік соціальних зацікавлень. До того ж це важливі риси саме компанії, а, отже, це більше питання на те, щоб уявити себе найманим працівником в такій компанії.

Важливі риси компанії: вік

Результати опитування молоді в Україні

Індекс важливості рис компаній

Значення коливається від 1 до 4, де 4 – це дуже важливо, а 1 – зовсім не важливо

Більш молода категорія по деяким параметрам значно відрізняється від старших, особливо за кар'єрним зростанням і соціальними цілями. Для віку 15-18 років кар'єрне зростання не так важливо – з часів покоління міленіалів його цінність змінилася в менший бік, як і цінність зарплати. В свою чергу, цінність соціальних проєктів і навколишнього середовища серед них вища, бо це більше відповідає цінностям і культурі, в якій вони зростають і можливо це збережеться і в старшому віці.

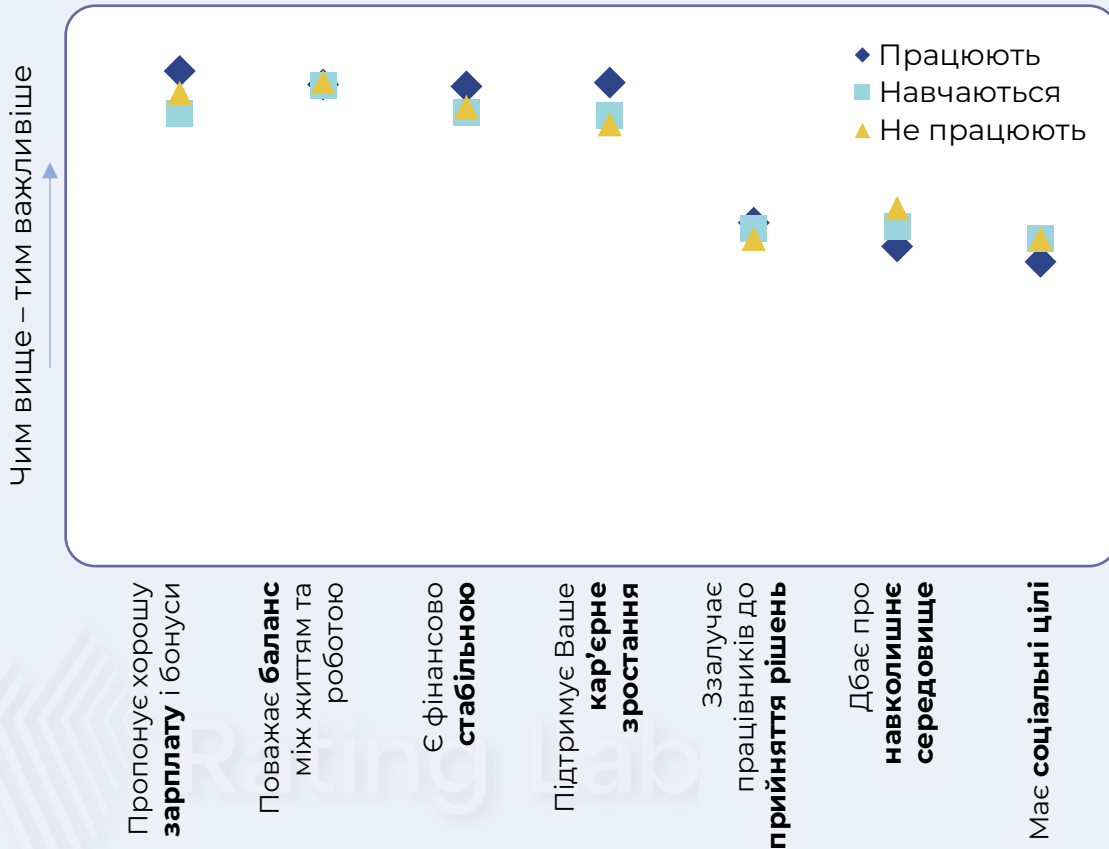
Для всіх майже однаково важливим є фінансова стабільність, баланс між життям і роботою та залученість працівників у прийняття рішень.

Важливі риси компанії: робота

Результати опитування молоді в Україні

Індекс важливості рис компаній

Значення коливається від 1 до 4, де 4 – це дуже важливо, а 1 – зовсім не важливо

Працююча молодь має вищу цінність зарплати, стабільності і кар'єрного зростання, оскільки вони вже почали свою кар'єру в компаніях і дивляться на роботу і зайнятість з позиції досвіду, а не ідеалізованих уявлень.

При цьому баланс між життям та роботою є однаково важливим для всіх категорій зайнятості, так само як і залученість працівників у прийняття рішень. Отже, ці показники є стійкими до впливу різних чинників (зайнятість, вік, стать).

РОЗДІЛ 5

ПІДПРИЄМНИЦЬКІ РИСИ

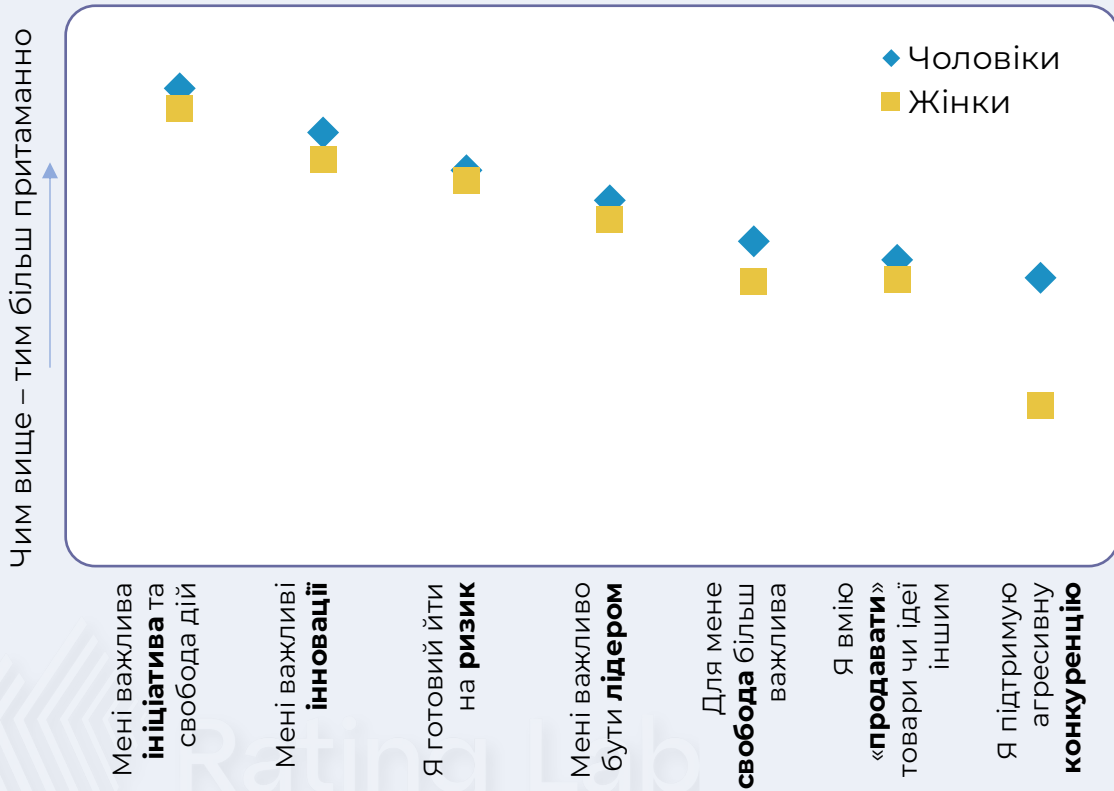

Підприємницькі риси: стать

Результати опитування молоді в Україні

Індекс притаманності підприємницьких рис

Значення коливається від 1 до 5, де 5 – це точно про мене, а 1 – зовсім не про мене

У жінок всі підприємницькі якості менш виражені, але достовірні гендерні відмінності є лише у важливості інновацій та бажанні бути лідером, що у чоловіків традиційно виражено більше, бо вони в нашій культурі соціалізуються частіше за лідерством і створенням змін.

З тенденцій – чоловіки значно більше схильні підтримувати агресивну конкуренцію, ніж жінки, що також є маскулінною властивістю, жінки менш схильні в принципі до агресивного поведіння, що є результатом їх соціалізації.

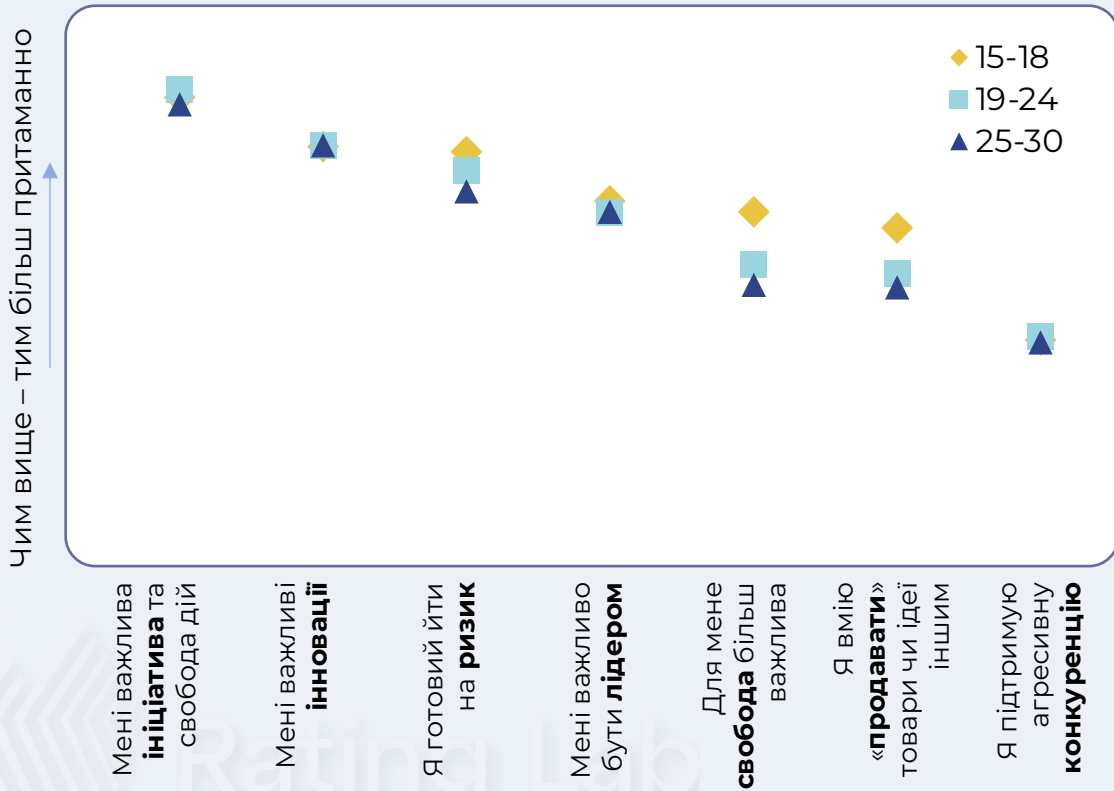
Свобода також є дещо більш важливою для чоловіків. Отже, **чоловіки за лідерство, інновації, агресивну конкуренцію і свободу дій більше, ніж жінки.**

Підприємницькі риси: вік

Результати опитування молоді в Україні

Індекс притаманності підприємницьких рис

Значення коливається від 1 до 5, де 5 – це точно про мене, а 1 – зовсім не про мене

Наймолодша група значно відрізняється тим, що вважають свободу та вміння продавати своїми важливими рисами підприємця, особливо в порівнянні з найстаршою групою.

В свою чергу, найстарша група вважає готовність йти на ризик не настільки притаманною їм рисою підприємців. І це зрозуміло, чим старше людина стає, тим краще вона зазвичай оцінює наслідки своїх дій і тим менше вона схильна до ризику, особливо необдуманого.

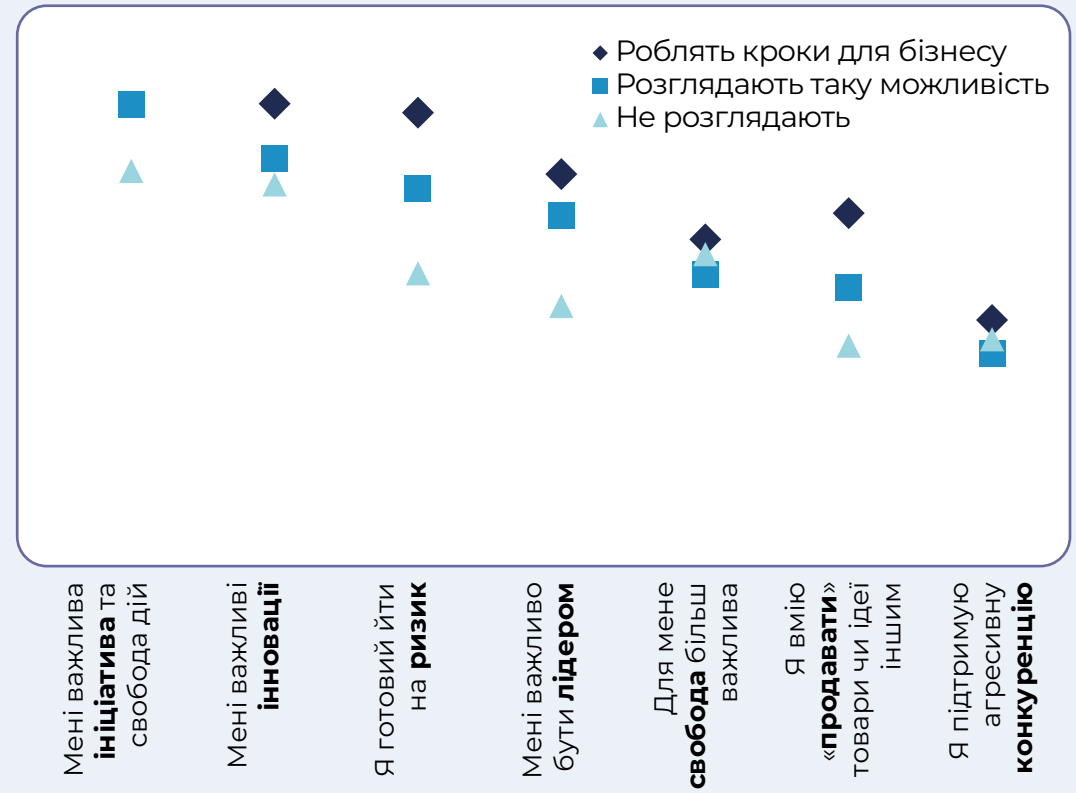
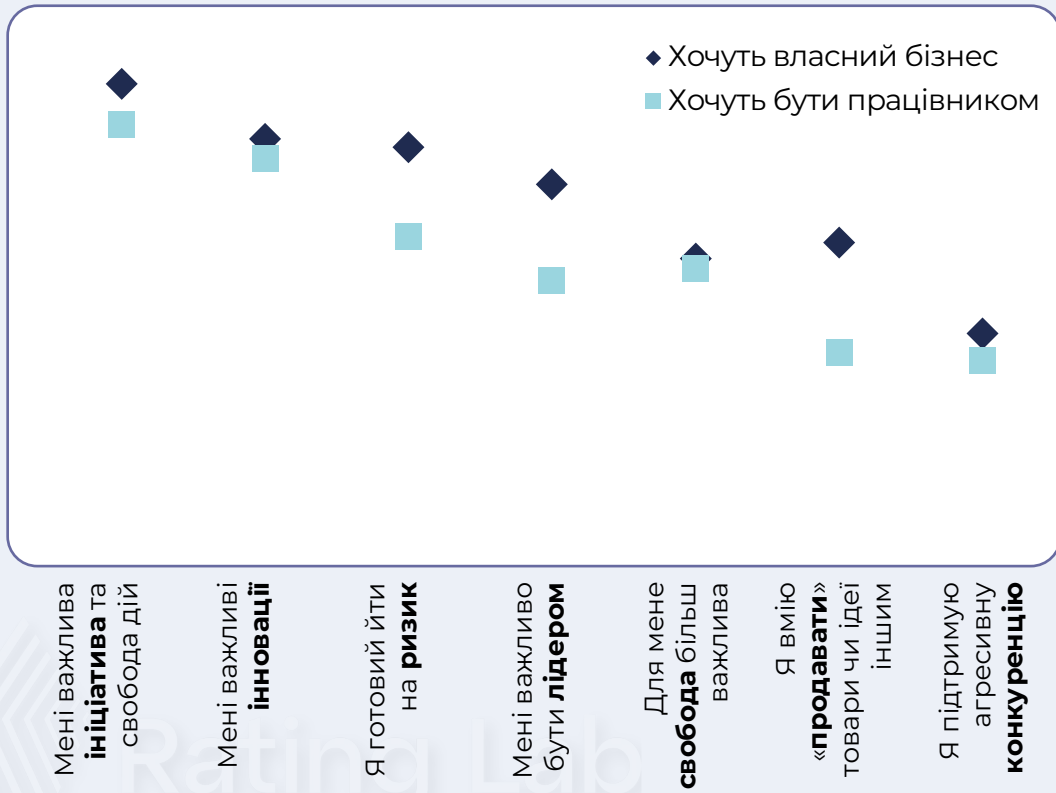
Підприємницькі риси: бажана зайнятість

Результати опитування молоді в Україні

Індекс притаманності підприємницьких рис

Значення коливається від 1 до 5, де 5 – це точно про мене, а 1 – зовсім не про мене

Чим вище – тим більш притаманно

Підприємницькі риси: кореляція з бізнесом

Результати опитування молоді в Україні

Сила зв'язку підприємницьких рис з веденням бізнес-діяльності

Я готовий йти на ризик у досягненні своїх цілей	0,32	
Мені важлива ініціатива та свобода дій	0,25	
Я вмю «продавати» товари чи ідеї іншим	0,24	
Мені важливо бути лідером, а не просто членом команди	0,20	
Мені важливі інновації: нові продукти, послуги, процеси	0,19	
Для мене свобода більш важлива, ніж порядок та безпека	0,08	
Я підтримую агресивну конкуренцію	0,06	

Кореляція значима на рівні 0,01
Немає зв'язку

Значення коефіцієнту парної кореляції рангу Спірмена – набуває значення від -1 до 1, чим вище значення тим сильніший зв'язок між підприємницькою рисою та ступенем здійснення кроків для ведення власної справи.

Характер зв'язку – прямий: чим більше притаманна ця риса людині – тим більше кроків до власного бізнесу вона здійснила.

Люди, які мають **високий рівень готовності йти на ризик** у досягненні своїх цілей, більше проявляють готовність створити власний бізнес – **цей зв'язок є найбільш сильним**. Підприємницька діяльність нерозривно пов'язана з ризиками, і ті, хто може зважити власні інтереси та піти на ризик, відчувають себе більш комфортно ніж інші у цьому середовищі. Також це пояснює чому українська молодь більше ніж молодь ЄС уявляє підприємців саме сміливими та амбітними – тобто такими, що долають ризики й перешкоди.

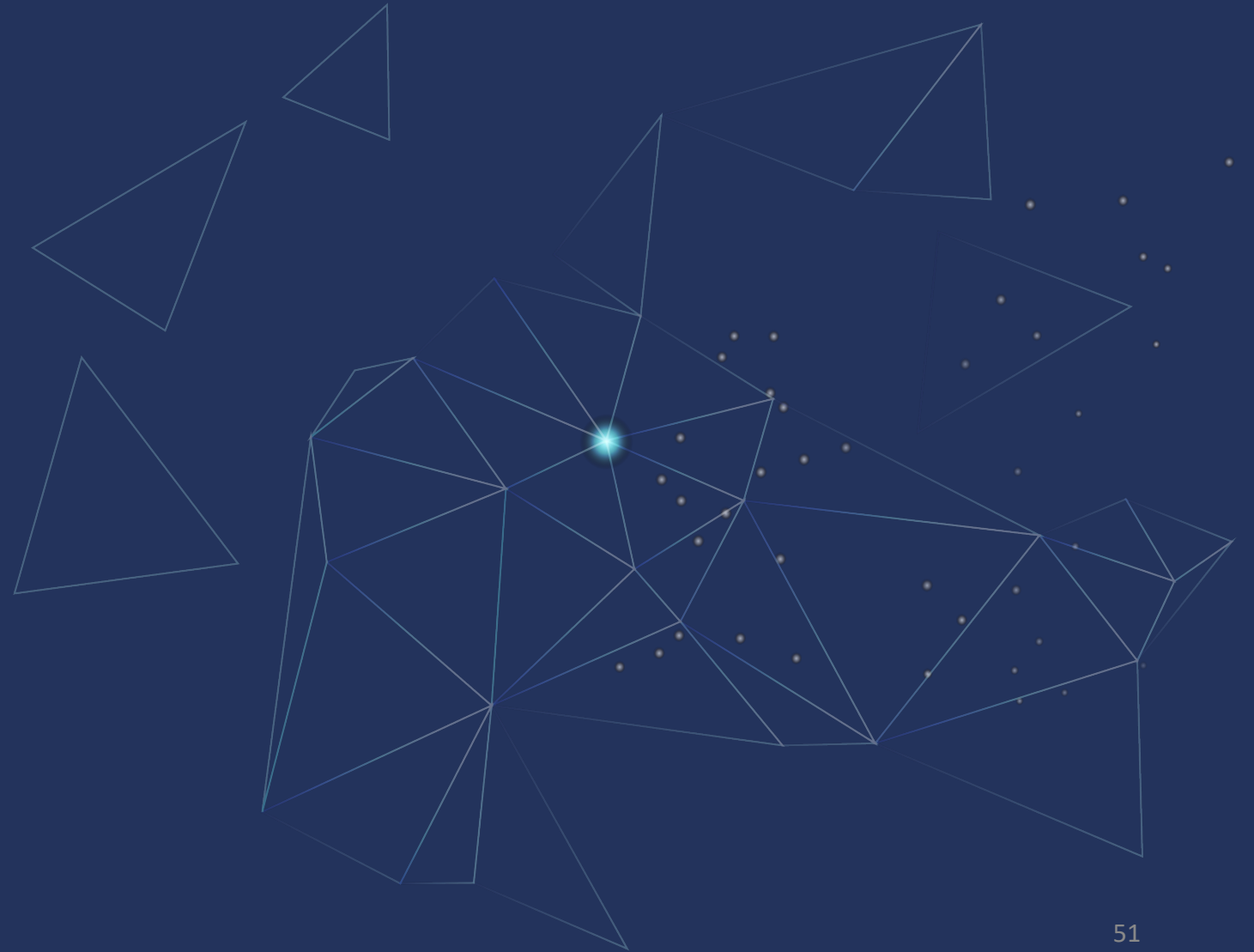
Другий фактор – це свобода дій, ініціатива та вміння «продавати». Молоді люди-підприємці це ті, хто цінують свободу приймати власні рішення. Створення власного бізнесу дозволяє здійснювати ідеї і впроваджувати новаторські рішення без залежності від інших. Також суттєвим є вміння "продавати" товари чи ідеї іншим: люди, які мають дар переконання мають перевагу, коли стикаються з викликами та перешкодами під час розвитку власного бізнесу.

На третьому місці – бажання бути лідером та прагнення інновацій. Потенційні власники бізнесу відчувають потребу не просто бути частиною команди, а стати її лідером. Підприємництво надає можливість самостійно керувати діяльністю та бути відповідальним за прийняті рішення, і в результаті – створювати власні нові продукти й послуги.

Натомість такі риси як важливість свободи загалом чи підтримка агресивної конкуренції – не корелюють з готовністю до ведення бізнесу й однаково притаманні (або не притаманні) людям з різною зайнятістю.

РОЗДІЛ 6

СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОВЕДІНКИ

Економічна поведінка

Результати опитування молоді в Україні

Оцініть, наскільки це про вас

■ Точно про мене   ■ 4   ■ 3   ■ 2   ■ Зовсім не про мене

Середнє значення:

4,1

3,9

3,4

3,0

3,0

2,6

2,3

Соціально бажані риси та те, що здатне забезпечити хорошу самооцінку особистості, традиційно отримали вищу оцінку (працьовитість, наполегливість, ефективність розпоряджатися фінансами, ощадливість). Бо їх приємно мати, та приємно так про себе думати.

Більш амбівалентні та негативні риси, пов'язані з ризиком, тривогою, імпульсивністю, боргами – оцінені значно нижче.

Економічна поведінка: факторний аналіз

Результати опитування молоді в Україні

Середнє значення стратегій:

3,8

2,7

Раціональна стратегія   Імпульсивна стратегія

Я впевнений у своїй здатності ефективно розпоряджатися своїми фінансами	0,822	
Я добре вмію планувати та заощаджувати на майбутнє	0,813	
Я вважаю, що працьовитість і наполегливість є запорукою фінансового успіху	0,496	
Мені подобається ризикувати, коли справа стосується фінансових рішень		0,685
Я часто роблю імпульсивні покупки, не думаючи про наслідки		0,649
Я спокійно беру гроші у борг, якщо це необхідно		0,632

Кореляції твердження з фактором

За результатами факторного аналізу (сумарна дисперсія – 54%) можна виділити ДВІ стратегії економічної поведінки:

«Раціональна»: планування та заощадження. Це впевненість в здатності ефективно розпоряджатися фінансами, планувати, заощаджувати, наполегливо працювати задля досягнення фінансового успіху. Значення раціональної стратегії серед опитаних є вищим, ніж імпульсивної.

«Імпульсивна»: ризик та імпульсивність. Це здатність ризикувати у прийнятті фінансових рішень, робити імпульсивні покупки, не думаючи про наслідки, брати гроші в борг, коли потрібно.

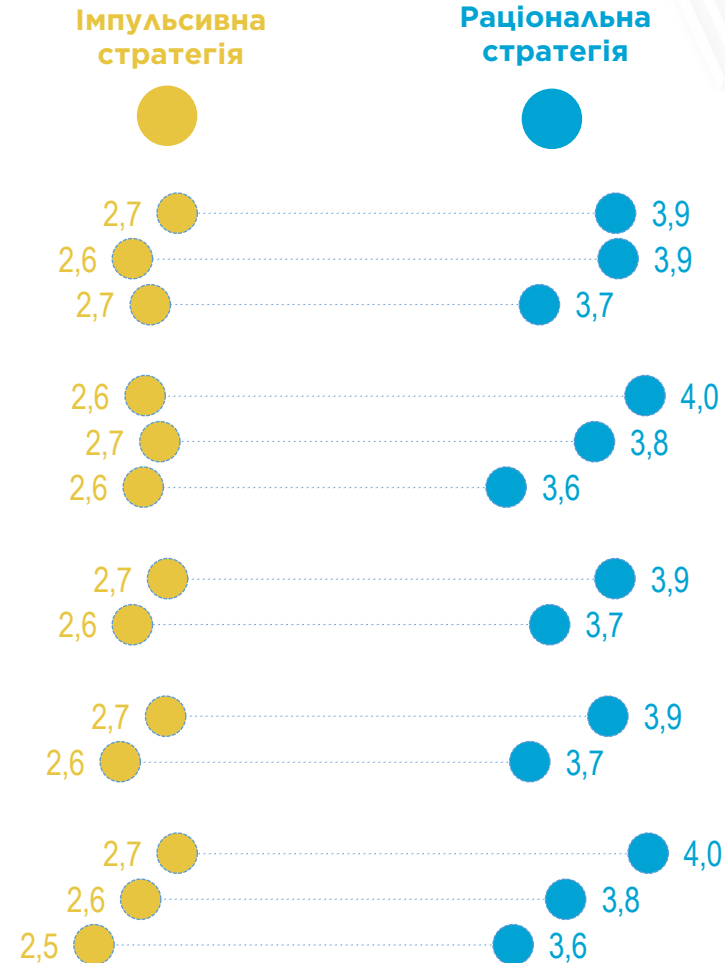

Економічна поведінка: економічні стратегії

Результати опитування молоді в Україні

Індекс вибору стратегії

Значення коливається від 1 до 5, де 5 – це точно про мене, а 1 – зовсім не про мене

15-18
19-24
25-30

Забезпечені
Середнього рівня
Малозабезпечені

Чоловіки
Жінки

Хочуть власний бізнес
Хочуть бути працівником

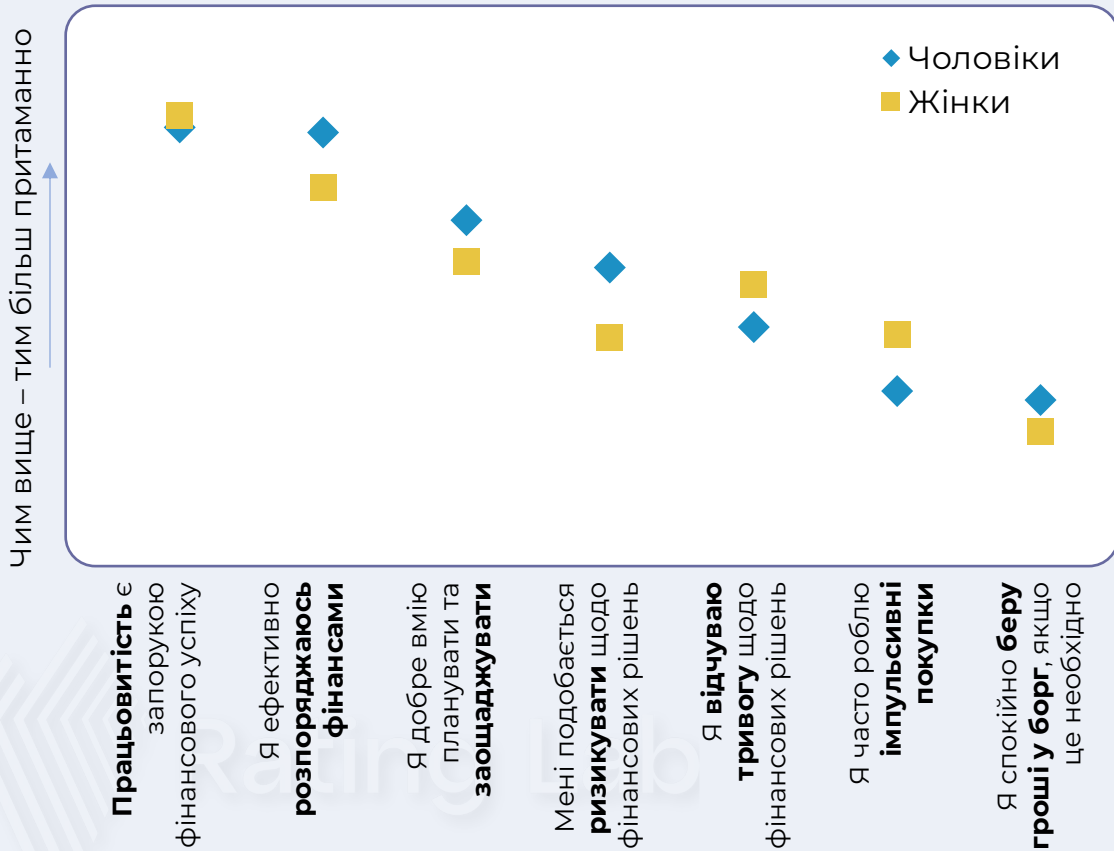
Роблять кроки, щоб почати бізнес
Розглядають таку можливість
Не розглядають

Економічна поведінка: стаття

Результати опитування молоді в Україні

Індекс рис економічної поведінки

Значення коливається від 1 до 5, де 5 – це точно про мене, а 1 – зовсім не про мене

Молоді чоловіки більш схильні до ризику та більш впевнені у своїй здатності ефективно розпоряджатися фінансами. Жінки поведуться більш імпульсивно та відчувають більшу тривогу при прийнятті фінансових рішень, що в цілому відповідає особливостям гендерної соціалізації в Україні.

Чоловік повинен вміти керувати фінансами, бо він за цю сферу несе відповідальність. Жінки більше тривожаться через фінансові рішення, бо, вірогідно, не відчувають своєї компетентності в фінансових питаннях, а також частіше емоційно (імпульсивно) щось купують, без раціонального обґрунтування, що також їм нав'язує реклама та маркетинг – що це «жіночий тип» економічної поведінки і «справжні жінки» чинять саме так, а «справжні чоловіки» – сміливі, розуміються на фінансах та більш раціональні.

Споживча поведінка

Результати опитування молоді в Україні

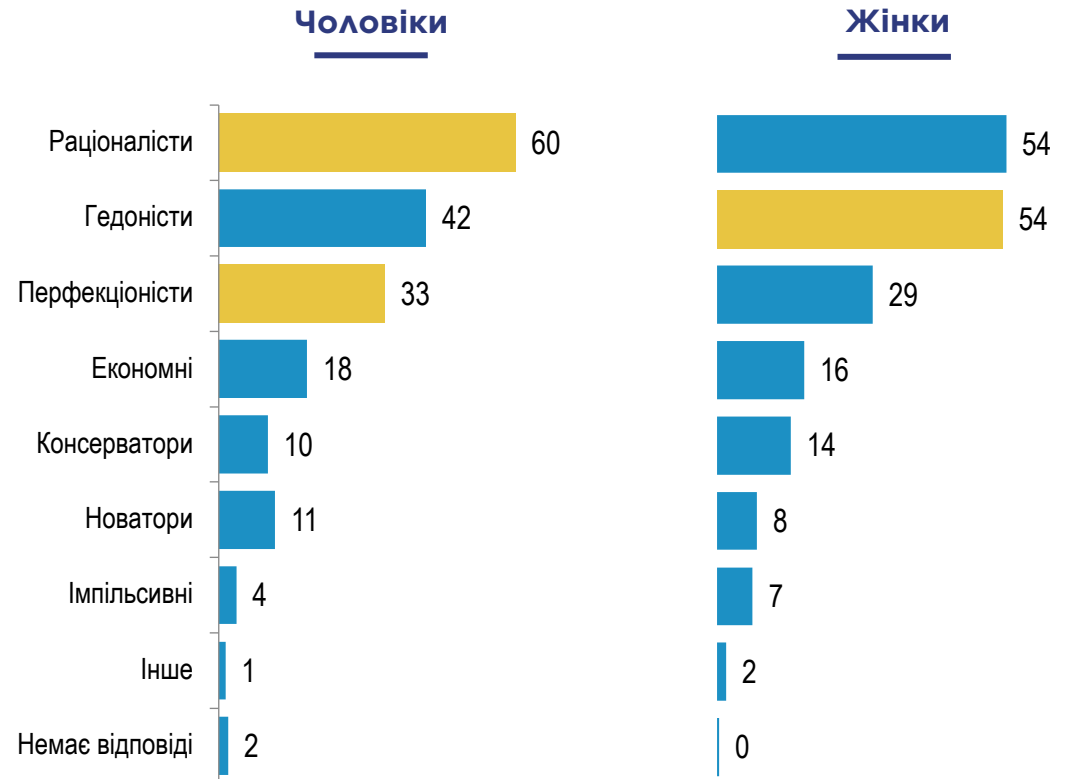
Як Ви зазвичай приймаєте рішення щодо купівлі продуктів та товарів?

Дві відповіді

Найбільше серед української молоді раціональних споживачів та гедоністів, особливо серед жінок і більш забезпечених молодих людей. Менш забезпечені – економні. Найменше тих, хто здатен на імпульсивні покупки та новаторів, для яких новинки ринку – головний аргумент у покупках.

Старші – більш раціональні, молодші – перфекціоністи і новатори.

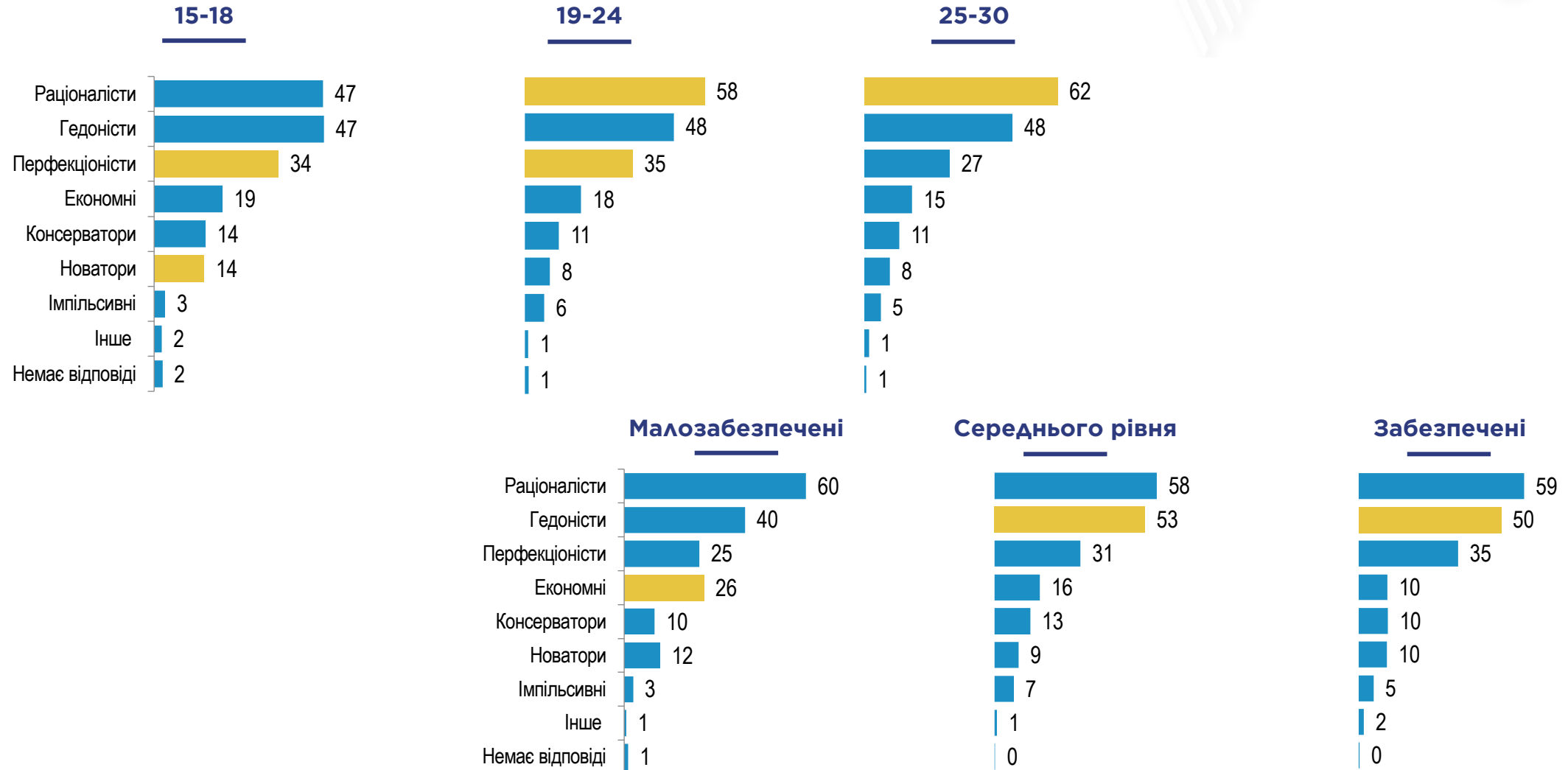

Споживча поведінка: вік, дохід

Результати опитування молоді в Україні

Rating Lab

01010, м. Київ, вул. Івана Мазепи, 3

+38 (050) 322-09-25

info@ratinglab.org

info@rating.online

info@ratinggroup.ua